

ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН
ЗА РОДНУ РАВНОПРАВНОСТ
ГРАДА КРУШЕВЦА
ЗА ПЕРИОД 2024-2027. године
септембар, 2023. године

САДРЖАЈ

1. Увод	3
2. Међународни законодавни оквир за родну равноправност	5
3. Национални законодавни оквир родне равноправности	8
4. ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА	13
5. Анализа стања	16
5.1. Индекс друштвеног развоја града Крушевца	19
5.2. ЕКОНОМИЈА	22
5.3. ОБРАЗОВАЊЕ	29
5.4. ЗДРАВЉЕ	36
5.5. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	40
5.6. УЧЕШЋЕ ЖЕНА У КРУШЕВЦУ	48
5.7. КУЛТУРА	53
5.8. СПОРТ	56
6. СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ И АКТИВНОСТИ	60
7. СПРОВОЂЕЊЕ И ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ЛАП-а	88

1. Увод

Град Крушевац потписао је 2014. године Европску повељу о родној равноправности на локалном нивоу, чиме је локална самоуправа исказала спремност да унапреди локалне политике и поступање у области родне равноправности и положаја жена у граду.

Европска повеља на локалном нивоу је документ који политички обавезује, али је уједно и практичан алат који помаже локалним самоуправама да у своје политике уграде принцип родне равноправности и људских права. Сви градови и општине који потпишу Европску повељу за родну равноправност на локалном нивоу обавезују се да ће припремити акциони план у којем ће одредити приоритете, активности и определити средства за спровођење планираних активности, у складу са начелом бр. 6 ове повеље.

У складу са поменутиим начелом први Локални акциони план за родну равноправност Град Крушевац је усвојио децембра 2015. године за период 2016. до 2020. године. За потребе израде новог локалног акционог плана за родну равноправност урађена је његова ex post анализа.

У складу са обавезама које су преузете потписивањем Повеље, као и у складу са обавезама које проистичу из Закона о родној равноправности, град Крушевац је оформио је Радну групу за израду Локалног акционог плана за унапређење родне равноправности у граду Крушевцу за период 2024-2027. године, решењем III Број:022-335/2023 од 17.7.2023. године.

Локални акциони план за родну равноправност (ЛАП за РР) за Град Крушевац представља свеобухватан корак ка остваривању инклузивног друштва које се залаже за једнаке шансе, права и могућности за све његове становнике, без обзира на њихов пол, родну идентитет, сексуалну оријентацију или било које друго лично својство. Родна равноправност представља темељну вредност која доприноси друштвеном развоју, праведности и просперитету, те је уједно основно људско право и вредност које се мора доследно промовисати и штитити.

Град Крушевац, са својом богатом историјом и структуром заједнице у којој преовлађује женско становништво, препознаје важност јачања родне равноправности у свим аспектима друштва. Овај ЛАП за РР се заснива на принципима инклузије, једнакости и сарадње, са циљем да се превазиђу препреке које спречавају остваривање пуног потенцијала свих грађана и грађанки.

У партнерству са локалним институцијама, цивилним друштвом и заједницом, ЛАП за РР ће усмерити напоре на идентификацију проблема, развој конкретних мера и активности у циљу њиховог решења, али и праћење њиховог спровођења и утицаја на квалитет живота. Овај план ће служити као водич за остваривање конкретних промена

које ће омогућити боље услове живота за све грађане и грађанке, без обзира на њихову родну припадност или идентитет.

Уз поштовање богате културне баштине и вредности Града Крушевца, ЛАП за РР ће допринети изградњи инклузивног друштва које цени и подржава различитости, и пружа свакој особи једнаку прилику за развој, напредак и достизање својих циљева.

Овај документ представља обавезну платформу за заједничке напоре и ангажовање како бисмо постигли одрживу и дубоку промену у правцу родне равноправности. Кроз колективну акцију, остваривање ових циљева ће Град Крушевац постати још инклузивније и праведније место за све његове становнике. ЛАП за РР је резултат широко обављених консултација, дијалога и сарадње са различитим релевантним актерима у локалној заједници и представља заједнички напор за изградњу светлије будућности у којој свако има своје место и глас.

2. Међународни законодавни оквир за родну равноправност

Међународни законодавни оквир за родну равноправност пружа основне смернице и стандарде које земље треба да прате како би обезбедиле једнакост полова и родну равноправност. Међународни правни оквир у области родне равноправности и заштите жена од дискриминације чине међународни уговори о људским правима, који гарантују право на равноправност и недискриминацију. Универзални међународни антидискриминациони правни оквир чине конвенције Уједињених нација (УН) о људским правима и забрани дискриминације. За област родне равноправности посебно је важна правна регулатива Уједињених нација и Савета Европе, организације чији је Република Србија чланица, као и смернице и документи Европске уније имајући у виду да је Република Србија кандидат за чланство. Кључни међународни документи су:

- ⇒ *Универзална декларација о људским правима (1948);*
- ⇒ *Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (1966);*
- ⇒ *Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације (1965);*
- ⇒ *Конвенција Уједињених нација о правима детета (1989);*
- ⇒ *Конвенција о правима особа са инвалидитетом (2006);*
- ⇒ *Конвенција УН-а о елиминацији свих облика дискриминације жена (CEDAW)* - Ова конвенција поставља стандарде за елиминацију свих облика дискриминације жена у свим сферама живота. Она захтева од држава потписница да предузму конкретне мере како би осигурале родну равноправност у законима, политикама и пракси.
- ⇒ *Резолуција Савета безбедности УН 1325 (UN Security Council Resolution 1325)* - Ова резолуција наглашава значај улоге жена у миру и сигурности, укључујући њихово учешће у процесима доношења одлука, превенцији конфликта и пост-конфликтној обнови, обавезујући и локални ниво на деловање.
- ⇒ *Платформа за акцију Пекинг (Beijing Platform for Action)* – Овај документ је усвојен на Четвртој светској конференцији УН о женама 1995. године и идентификује 12 кључних области деловања за постизање родне равноправности, укључујући образовање, здравствену заштиту, учешће у политици и одлучивању, економску независност и заштиту од насиља над женама.
- ⇒ *Агенда 2030 за одрживи развој (2030 Agenda for Sustainable Development): Циљ 5 "Постизање родне равноправности и оснаживање свих жена и девојака"* је део глобалних циљева одрживог развоја које је усвојила Генерална скупштина УН-а. Овај циљ се односи на осигуравање равноправности полова у свим аспектима друштва на свим нивоима до 2030. године.

- ⇒ *Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција)*¹ - донета је са циљем успостављања нулте толеранције на насиље према женама и насиље у породици, као и да допринесе сузбијању свих облика дискриминације према женама и промовише суштинску једнакост жена и мушкараца. Ова конвенција обавезује државе потписнице да предузму одговарајуће мере како би осигурале заштиту и подршку жртвама родно заснованог насиља као и насиља у породици.
- ⇒ *Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода (1950)*, којом је забрањена дискриминација у уживању права и слобода гарантованих конвенцијом по било ком основу, као што је пол, раса, боја коже, језик, религија, политичко или друго уверење, национално или друштвено порекло, повезаност са националном мањином, имовно стање, рођење или други статус,² као и Протокол бр. 12 (2000) којим је омогућено да се заштита од дискриминације може тражити у вези са кршењем било ког права које је гарантовано националним законодавством.
- ⇒ *Европска Повеља о родној равноправности на локалном нивоу (2006)*,³ заснована је на следећим начелима: 1) равноправност жена и мушкараца је фундаментално право; 2) да би родна равноправност била загарантована, морају се решавати питања вишеструке дискриминације и хендикепа; 3) подједнако учешће жена и мушкараца у процесима одлучивања је предуслов за демократско друштво; 4) елиминисање родних стереотипа је фундаментално за постизање равноправности између жена и мушкараца; 5) увршћивање родних ставова у све активности локалне и регионалне управе је неопходно у процесу побољшања равноправности између жена и мушкараца и 6) правилно обезбеђивање ресурса за акциони план и програм је неопходан алат у унапређивању родне равноправности. Скупштина града Крушевца је **у марту 2014. године**, на иницијативу Савета за родну равноправност Скупштине града Крушевца, **усвојила Европску повељу о родној равноправности на локалном нивоу**.
- ⇒ *Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода (1950)*, којом је забрањена дискриминација у уживању права и слобода гарантованих конвенцијом по било ком основу, као што је пол, раса, боја коже, језик, религија, политичко или друго уверење, национално или друштвено порекло, повезаност са националном мањином, имовно стање, рођење или други статус,⁴ као и Протокол бр. 12 (2000) којим је омогућено да се заштита од дискриминације

¹ Закон о ратификацији Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 12/2013

² Члан 14. ЕКЉП

³ Текст Европске повеље о родној равноправности на локалном нивоу доступан је на српском језику на: <https://ravnopravnost.org.rs/wp-content/uploads/2017/03/Evropska-povelja-o-rodnoj-ravnopravnosti-na-lokalnom-nivou.pdf>

⁴ Члан 14. ЕКЉП

може тражити у вези са кршењем било ког права које је гарантовано националним законодавством.

3.Национални законодавни оквир родне равноправности

Национални законодавни оквир за родну равноправност представља скуп закона, политика и прописа које је усвојила држава како би промовисала и обезбедила родну равноправност. Ови закони и прописи играју кључну улогу у осигуравању једнаких права, прилика и заштите за све грађане и грађанке без обзира на њихов пол или родну идентификацију. Може се рећи да је национални правни оквир забране дискриминације и родне равноправности у Републици Србији доста развијен и усаглашен са међународним стандардима.

Национални законодавни оквир за родну равноправност у Србији који служи као основа израду ЛАП за РР у Граду Крушевцу чине следећа документа/јавне политике:

- *Устав Републике Србије*⁵ којим је забрањена дискриминација и прописано је да су пред Уставом и законом сви једнаки, као и да свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације.⁶ Уставом је забрањена свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета.⁷ Са аспекта положаја жена, веома је важно што је Уставом изричито прописано да се не сматрају дискриминацијом посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су у суштински неједнаком положају са другим грађанима.⁸ Уставом Републике Србије прописано је да држава јемчи равноправност жена и мушкараца и развија политику једнаких могућности.⁹
- *Закон о забрани дискриминације* - Овај закон забрањује дискриминацију на основу различитих карактеристика, укључујући пол, родни идентитет и сексуалну оријентацију. Пружа основне смернице за спречавање и борбу против свих облика дискриминације. Дискриминација је дефинисана као свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лица или групе лица, као и на чланове њихових породица или њима блиска лица, на отворен или прикривен начин, а које се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, роду, родном идентитету, сексуалној оријентацији, полним карактеристикама, нивоом прихода, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у

⁵ „Службени гласник РС“, бр. 98/2006

⁶ Члан 21. ст. 1. и 2. Устава Републике Србије

⁷ Члан 21. став 3. Устава Републике Србије

⁸ Члан 21. став 4. Устава Републике Србије

⁹ Члан 15. Устава Републике Србије

политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним или претпостављеним личним својствима.

- *Закон о родној равноправности* - Овај закон се бави увођењем родне равноправности у свим сферама живота, укључујући области као што су образовање, запошљавање, здравствена заштита и политичко учешће. Он пружа основне смернице за постизање родне равноправности. Према одредбама овог закона, *родна равноправност подразумева једнака права, одговорности и могућности, равномерно учешће и уравнотежену заступљеност жена и мушкараца у свим областима друштвеног живота, једнаке могућности за остваривање права и слобода, коришћење личних знања и способности за лични развој и развој друштва, једнаке могућности и права у приступу робама и услугама, као и остваривање једнаке користи од резултата рада, уз уважавање биолошких, друштвених и културолошки формираних разлика између мушкараца и жена и различитих интереса, потреба и приоритета жена и мушкараца приликом доношења јавних и других политика и одлучивања о правима, обавезама и на закону заснованим одредбама, као и уставним одредбама.* Закон о родној равноправности експлицитно пописује врсте планских аката у области родне равноправности и начин извештавања о њиховој реализацији, институционални оквир за остваривање родне равноправности, надзор над применом закона и друга питања од значаја за остваривање и унапређивање родне равноправности. Законом је операционализован процес увођења родне перспективе прописивањем обавезе усвајања посебних мера, родно одговорног буџетирања, прикупљања родно сензитивних података и усвајања планских аката. Прописано је да мере за остваривање и унапређивање родне равноправности подразумевају стварање једнаких могућности за учешће и равноправан третман жена и мушкараца у области рада, запошљавања и samozapoшљавања, социјалне и здравствене заштите, образовања, васпитања, науке и технолошког развоја, информационо-комуникационих технологија и информационог друштва, одбране и безбедности, саобраћаја, енергетике, заштите животне средине, културе, јавног информисања, спорта, у органима управљања и надзора и њиховим телима, политичког деловања и јавних послова, сексуалног и репродуктивног здравља и права, приступа роби и услугама. Утврђена је обавеза усвајања националне стратегије и акционог плана за родну равноправност, акционог плана за родну равноправност јединице територијалне аутономије и јединица локалне самоуправе, обавеза органа јавне власти и послодаваца да у своје планове и програме рада унесу део о родној равноправности, као и обавеза усвајања плана управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности.

Законом о родној равноправности прописано је да се у јединици локалне самоуправе образују тела за родну равноправност и то:

- 1) *комисија за родну равноправност* у скупштини јединице локалне самоуправе, као стално радно тело скупштине, које чине одборници, а све акте који се упућују скупштини разматра из родне перспективе;

2) *савет за родну равноправност* се образује у органима управе јединице локалне самоуправе, а чине га именована или постављена лица, представници установа, органа и организација у областима значајним за родну равноправност и спречавање и сузбијање родно заснованог насиља, прати стање у области родне равноправности, иницира и предлаже мере за унапређење родне равноправности. У раду савета обавезно учествују и лица задужена за родну равноправност у органима управе јединице локалне самоуправе, која тим саветима пружају стручну и административно-техничку потпору у раду.

Ова тела за родну равноправност сарађују међусобно као и са свим другим телима за родну равноправност на нивоу јединице локалне самоуправе, аутономне покрајине и Републике Србије. Актима скупштине јединице локалне самоуправе ближе се уређују избор, надлежности и начин рада тела за родну равноправност.¹⁰ Поред тога, органи јавне власти који имају више од 50 запослених и радно ангажованих лица, дужни су да из реда својих запослених одреде лице задужено за родну равноправност у складу са својим актом о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места.¹¹

Лице задужено за родну равноправност: 1) прати спровођење политика и мера за остваривање и унапређивање родне равноправности из делокруга органа у којем су запослени; 2) прати стање о полној структури запослених и радно ангажованих лица у органу у коме су одређени и саставља извештаје о утврђеном стању у погледу достигнутог нивоа остваривања родне равноправности у области из делокруга органа; 3) доставља извештаје из тачке 2. овог става руководиоцу органа, које орган јавне власти, након доношења, доставља министарству; 4) сарађује са министарством и телима за родну равноправност на питањима значајним за остваривање и унапређивање родне равноправности; 5) припрема податке, анализе и материјале потребне за рад тела за родну равноправност; 6) обавља и друге послове у складу са актом о одређивању лица задуженог за родну равноправност. Лица задужена за родну равноправност морају бити обучена за обављање наведених послова. Министарство у сарадњи са Националном академијом за јавну управу ближе уређују програм и начин обуке лица задужених за родну равноправност, у складу са законом.¹²

- *Закон о спречавању насиља у породици* - Овај закон се бави насиљем у породици и насиљем над женама, пружајући заштиту жртвама и дефинисавајући мере које држава предузима како би спречила и казнила насиље.

¹⁰ Члан 63. ЗРР

¹¹ Руководилац органа јавне власти за лице задужено та родну равноправност одређује руководиоца организационе јединице у чијој надлежности су послови који се односе на вођење евиденција у области рада. О одређивању лица задуженог за родну равноправност и о свакој промени овог лица органи јавне власти обавештавају министарство.

¹² Члан 64. ЗРР

- *Закон о раду:* Овај закон регулише права и обавезе запослених, укључујући и одредбе које се тичу једнакости и недискриминације на радном месту.
- *Закон о образовању:* Овај закон садржи одредбе које се односе на родну равноправност у образовном систему, укључујући подстицање учешћа девојчица и дечака у свим областима образовања.
- *Закон о јавним набавкама:* Овај закон може садржати одредбе које промовишу родну равноправност у процесима јавних набавки, укључујући подстицање жена предузетница.
- Према *Закону о локалној самоуправи*, локална самоуправа је право грађана да непосредно и преко слободно изабраних представника управљају јавним пословима од непосредног, заједничког и општег интереса за локално становништво, као и право и обавеза органа локалне самоуправе да у складу са законом, планирају, уређују и управљају јавним пословима који су у њиховој надлежности и од интереса за локално становништво. У вршењу своје надлежности, јединица локалне самоуправе доноси прописе самостално, у складу са својим правима и дужностима утврђеним Уставом, законом, другим прописом и статутом. У надлежности је јединице локалне самоуправе да се стара о остваривању, заштити и унапређењу људских и мањинских права и родној равноправности.
- *Законом о планском систему*¹³ уређује се плански систем Републике Србије, односно, управљање системом јавних политика и средњорочно планирање, врсте и садржина планских докумената које у складу са својим надлежностима предлажу, усвајају и спроводе сви учесници у планском систему, међусобна усклађеност планских докумената, поступак утврђивања и спровођења јавних политика и обавеза извештавања о спровођењу планских докумената, као и сходна примена обавезе спровођења анализе ефеката на прописе и на вредновање учинака тих прописа.¹⁴ Документ јавних политика јесте плански документ којим учесници у планском систему, у складу са својим надлежностима, утврђују или разрађују већ утврђене јавне политике. Врсте докумената јавних политика јесу: 1) стратегија; 2) програм; 3) концепт политике и 4) акциони план.¹⁵ Акциони план је документ јавне политике највишег нивоа детаљности, којим се разрађују стратегија или програм, у циљу управљања динамиком спровођења мера јавних политика које доприносе остваривању

¹³ „Службени гласник РС“, бр. 30/2018

¹⁴ Члан 1. Закона о планском систему

¹⁵ Члан 10. Закона о планском систему

посебних циљева стратегије, односно програма.¹⁶ Акциони план садржи следеће обавезне елементе:¹⁷ 1) опште и посебне циљеве преузете из стратегије, односно програма који разрађује; 2) мере и активности за постизање општих и посебних циљева стратегије, односно програма, уз навођење пројеката ако се мере и/или активности спроводе кроз пројекте; 3) институције партнере одговорне за спровођење мера и активности, као и институцију носиоца која је одговорна за праћење спровођења и извештавање о спровођењу стратегије, односно програма који акциони план разрађује; 4) рок за завршетак предвиђених мера и активности; 5) потребна средства за спровођење мера, уз навођење извора финансирања за обезбеђена средства; 6) показатеље учинака на нивоу мера јавних политика, а по потреби и на нивоу активности; 7) информације о прописима које би требало донети односно изменити како би се реализовале мере јавне политике; 8) друге елементе прописане подзаконским актом Владе.

- *Закон о буџетском систему* подразумева да је родна анализа саставни део процеса увођења родно одговорног буџетирања у Републици Србији, које је дефинисано Законом о буџетском систему. Према одредбама овог закона, родно одговорно буџетирање представља увођење принципа родне равноправности у буџетски процес, што подразумева родну анализу буџета и реструктурирање прихода и расхода са циљем унапређења родне равноправности. Родна равноправност је један од циљева буџетског система, па је прописано да буџетски систем, између осталог, треба да оствари алокацијску ефикасност која подразумева распоређивање средстава буџета са циљем унапређења родне равноправности. Ово се односи на све нивое – републички, покрајински и локални, а обавезује и директне и индиректне буџетске кориснике.

ЛАП за РР Града Крушевца израђен је уз пуно поштовање међународног и националног правног оквира забране дискриминације и родне равноправности, као и уз поштовање специфичности и потреба локалне заједнице и ресурса како би се постигао већи утицај уз прихватање постојећих ограничења, као и околности.

¹⁶ Члан 18. Закона о планском систему. Акциони план се ревидира по потреби, у складу са резултатима праћења спровођења и резултатима ex-post анализе ефеката јавне политике, односно, у случају да се утврди потреба, приступа се припреми његових измена и допуна. Ревизијом акционог плана мењају се појединачни елементи садржаја акционог плана, као што су активности, рокови и институције одговорне за спровођење активности.

¹⁷ Члан 19. Закона о планском систему

4. ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА

ЛАП за РР у Граду Крушевцу израђен је у оквиру пројекта који је био намењен за израду локалног акционог плана као и за поставку осветљења и видео надзора у насељу Багдала 3 уз подршку UN Women Srbija и Координационог тела за родну равноправност.

Активности које су предузете у Граду Крушевцу у току израде Локалног акционог плана за родну равноправност:

- ✓ Формирана је Радна група за израду Локалног акционог плана за родну равноправност за период 2024-2027. годину. Радна група се састоји од 19 чланова и чине је представници/це различитих градских институција.
- ✓ Одржан је први састанак Радне групе за израду ЛАП-а родну равноправност где су утврђени кораци и циљеви за израду Локалног акционог плана.
- ✓ Одржана је једнодневна онлајн обука о законском и стратешком оквиру родне равноправности у контексту израде ЛАП-а за чланове радне групе.
- ✓ Одржан је састанак Радне групе за израду ЛАП-а родну равноправност током маја месеца на коме су представљени истраживачки инструменти и алати за укључивање грађана и грађанки у израду ЛАП-а, као и договорени кораци.
- ✓ Израђен је онлајн упитник, који је био постављен на интернет презентацији Града Крушевца у периоду од скоро месец дана током августа.
- ✓ Одржано је пет фокус група са женама у Крушевцу. Циљеви фокус групних дискусија били су прикупљање података о томе како живе жене у граду, има ли разлике у односу село/град или у односу на различите групе жена; да ли град, приликом креирања програма и пројекта, узима у обзир потребе жена, укључујући жене из вишеструко маргинализованих група, а дискутовало се и о свакодневном животу жена, образовању и запошљавању, сервисима и подршци (здравље, социјална заштита), култури и спорту, безбедности, политичкој партиципацији и очекивањима од Града. Учествовало је укупно 52 учеснице. Учеснице фокус група припадају некој од следећих категорија: жене са инвалидитетом, предузетнице, Ромкиње, жене са села, мајке са децом, удовице, разведене и неудате жене, запослене, а највише је било незапослених жена. Значајан проценат жена које су се укључиле у фокус групе имају више и високо образовање.
- ✓ Спроведена је анкета са женама у Крушевцу (преко онлајн упитника), а резултати анкете су интегрисани у текст локалног акционог плана. Питања обухваћена

анкетом односила су се на задовољство животом у граду, запошљавање жена, образовање, здравље жене, култура и спорт, безбедност жена, политичка партиципација и одлучивање. Упитник је испунило укупно 359 жена са територије града Крушевца. Распон година испитаница креће се у опсегу између 19 и 81 године. Највише је испитаница са факултетском дипломом (38,7%), потом са средњом школом (33,4 %), затим са вишом (17,7%) и основном школом (3%). Укупно 32 испитанице имају постдипломске студије, а особе без завршене основне школе нису учествовале. Од укупног броја 30 одсто испитаница живи на селу, док 70 одсто живи у самом Крушевцу. Највише испитаница живи у браку или ванбрачној зајединици са децом (65,5%), док у браку није око четвртине испитаница (26,8%), док је најмање удовица (4,1 %) и готово незнатан део испитаница су у вези, разведене или се нису изјасниле.

- ✓ Одржана су два састанка са представницима и представницама органа града Крушевца и релевантних градских институција и установа у августу 2023. године са укупно 30 представница и представника.

Подаци неопходни за израду ЛАП-а добијени су од надлежних институција у локалној самоуправи, као и из других доступних извора. Поред тога, подаци су прикупљени кроз фокус групе и анкету са женама, а резултати истраживања представљају подлогу за дефинисање мера и активности Локалног акционог плана за родну равноправност Града Крушевца.

Документа која су коришћена приликом израде ЛАП-а су:

- Екс-пост анализа Локалног акционог плана за родну равноправност града Крушевца за период 2016-2020
- Локални акциони план за Родну равноправност 2016-2020
- Одлука о завршном рачуну за 2022. годину
- Одлука о буџету града Крушевца за 2023. годину
- Годишњи Извештај о остваривању родне равноправности
- План управљања ризицима од повреде родне равноправности
- План јавног здравља
- Предлог Закључка о усвајању Извештаја о раду Савета за здравље града Крушевца
- Извештаји Центра за социјални рад
- Извештај о раду и финансијском пословању Центра за социјални рад
- ЛАП за социјално укључивање Рома и Ромкиња Града Крушевца за период 2021-2023. године
- ЛАП за младе Града Крушевца за период 2020-2025. године.
- ЛАП запошљавања Града Крушевца за 2023. годину;
- Извештај о раду Туристичке организације за 2022. годину
- Предлог Закључка о усвајању Извештаја о раду Туристичке организације Крушевац

- Извештај о раду и финансијском пословању Туристичке организације за 2020. годину.
- Извештај о спроведеним пројектним активностима удружења Романи цикна у периоду од 2018. до 2021. године.
- Дев инфо базе - Профила града Крушевца који је објавио Републички завод за статистику у априлу 2023. године..
- Студија градског јавног превоза у Крушевцу.

5. Анализа стања

Град Крушевац захвата површину од 854 км². Налази се у Централној Србији и седиште је Расинског управног округа. Град и општина Крушевац обухвата 101 насеље у којима према последњим подацима живи 113951 становник.

Основни подаци

Површина (км ²) ¹	854	(2021)
Број насеља ²	101	(2021)
Становништво — процена средином године ³	113951	(2022)
Густина насељености (број становника/км ²) ³	133	(2022)
Стопа живорођених ³	8	(2022)
Стопа умрлих ³	17	(2022)
Стопа природног прираштаја ³	-9	(2022)
Очекивано трајање живота живорођених (просек година) ³	75	(2022)
Просечна старост (у годинама) ³	45	(2022)
Индекс старења (60+ год. / 0–19 год.) ³	168	(2022)
Просечан број чланова домаћинства ⁴	2,73	(2022)
Пројектован број становника (средња варијанта - нулти миграциони салдо) ³	109895	(2041)
Пројектован број становника (средња варијанта са миграцијама) ³	112843	(2041)

Извор:

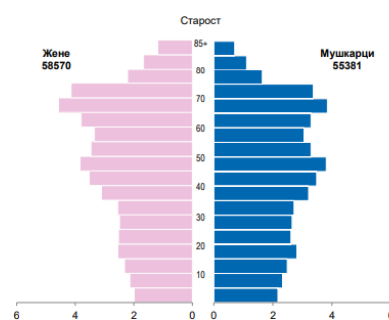
¹ Републички геодетски завод

² Територијални регистар, РЗС

³ Витална статистика, РЗС

⁴ Попис становништва, домаћинства и станова, РЗС

Становништво по петогодишњима и полу, 2022. (%)

Извор: Витална статистика, РЗС

Као и у већем делу Србије, у Крушевцу има више жена од мушкараца. Број жена на територији града је 58570 (51%), а мушкараца 55381 (49%). Идентичан процентуални однос у корист популације жена забележен је и пописима становништва из 2011, 2002. и 1991. године.

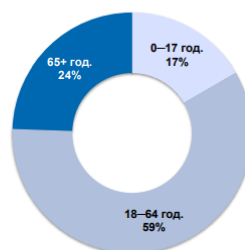
Просечна старост становништва је 45 година, док је очекивано трајање живота живорођених 75 година. Подаци показују да је у Крушевцу већинско српско становништво. Најбројнија национална мањина су Роми, а потом Црногорци, Македонци и Хрвати.

Становништво према старосним групама и полу, 2021–2022.

	2021		2022	
	Ж	М	Ж	М
Деца старости до 6 година (предшколски узраст)	3223	3521	3228	3501
Деца старости 7–14 година (узраст основне школе)	4213	4611	4110	4458
Деца старости 15–18 година (узраст средње школе)	2455	2582	2325	2578
Деца старости 0–17 година	9257	10058	9080	9880
Број младих (15–29 година)	9349	9949	8611	9204
Радни контингент становништва (15–64 година)	37012	37259	35529	35257
Укупан број становника	60139	57428	58570	55381

Извор: Витална статистика, РЗС

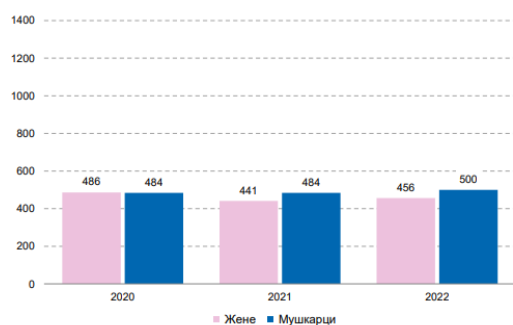
Становништво према старосним групама, 2022.

Извор: Витална статистика, РЗС

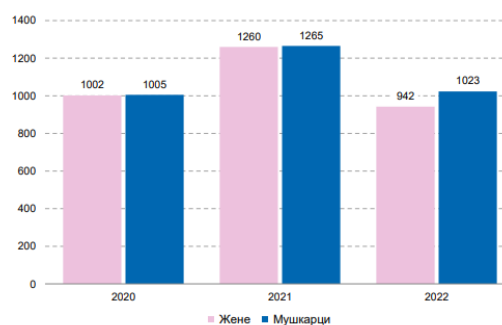
У односу на старосне групе највећи проценат чини групе од 18 до 64 године(59%), а најмање је заступљена категорија деце старости до 17 година (17%). То указује на тренд смањења броја становника и у овом граду.

Живорођени према полу, 2020–2022.

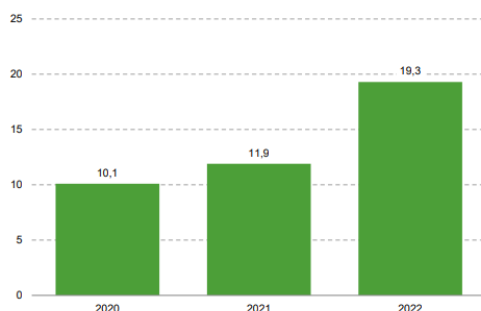
Извор: Витална статистика, РЗС

Умрли према полу, 2020–2022.

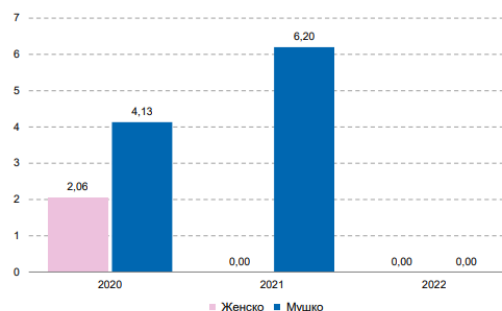
Извор: Витална статистика, РЗС

Стопа смртности услед самоубиства, 2020–2022.
(на 100,000 становника)

Циљеви одрживог развоја - индикатор 3.4.2
Извор: Витална статистика, РЗС

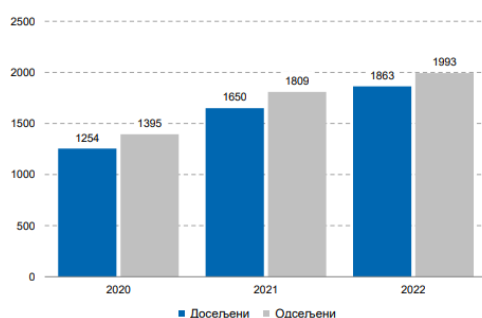
Стопа неонаталне смртности према полу, 2020–2022.
(Умрли на 1000 живорођених)

Циљеви одрживог развоја - индикатор 3.2.2
Извор: Витална статистика, РЗС

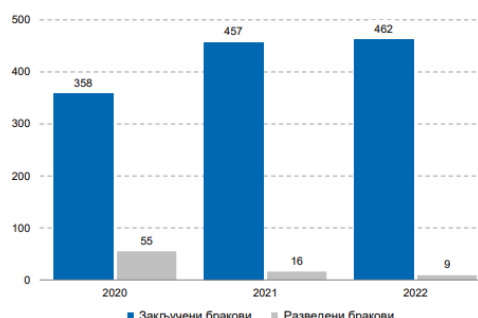
Смањењу броја становника доприносе и миграције. Подаци из 2022. године показују да се у 2022. години више становника одселило него што се доселило у град Крушевац.

Досељено и одсељено становништво, 2020–2022.

Извор: Унутрашње миграције, РЗС

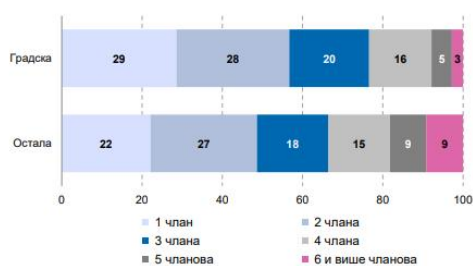
Закључени и разведени бракови, 2020–2022.

Извор: Витална статистика, РЗС

Просечан број чланова домаћинства у Крушевцу износи 3,13. Пртиметне су одређене разлике између структуре домаћинстава у градским и осталим насељима, па тако у градским срединама 29% чине једночлана, 28% двочлана, 20% трочлана, 16% четворочлана, 5% петочлана и 3% домаћинства са шест и више чланова, док у осталима насељима 22% чине једночлана, 27% двочлана домаћинства, 18% трочлана, 15% четворочлана, 9% петочлана, а домаћинства са шест или више чланова чине 9%. Највећи број породица са децом има једно (51,42%) или двоје деце (41,43%), а потом следе породице са троје деце (6,07%), породице са четворо деце око 0,74%, а са петоро и више деце је 0,34% породица.

Домаћинства према броју чланова и типу насеља, 2022. (%)

Извор: Попис становништва, домаћинстава и станова, РЗС

Породице са децом према броју деце, 2011.

Извор: Попис становништва, домаћинстава и станова, РЗС

5.1. Индекс друштвеног развоја града Крушевца¹⁸

Последњи доступни подаци за Индекс друштвеног развоја за град Крушевац доступни су за 2018. годину, те ће се у наставку приказати анализа на основу доступних података.

Град Крушевац је 2018. године био погодан у погледу квалитета живота, што показује чињеница да је био сврстан међу развијеније градове и општине у неколико области у оквиру Индекса друштвеног развоја. У периоду од 2011. до 2018. године укупни индекс зависности становништва је порастао са 47,65% на 53,35%, а индекс зависности старих са 25,49% на 34,16%.

Економска активност представља важно средство за постизање вишег животног стандарда. У Крушевцу је 2018. године просечна нето зарада износила 42.981 динар, што је било испод просека Републике Србије од 49.650 динара. У погледу запослености, 40,49% људи старости од 15 до 64 године у Крушевцу је имало формално запослење, што је било испод просека запослености од 46,59% на нивоу Републике Србије. У периоду 2011-2018. године стопа незапослености у Крушевцу се смањила са 37,15% на 27,28%.

КОМПОЗИТНИ ИНДЕКСИ

Капитал отпорности општина, 2013.

Индекс капитала отпорности	15,69
Индекс капитала отпорности - ранг	41
Нормализовани индекс капитала отпорности	48,48

Извор: Извештај о хуманом развоју, UNDP

Индекс дечијег благостања, 2012–2014.

	Индекс	Ранг општине
2012	28,19	90
2013	35,36	37
2014	34,49	54

Извор: SeConS и UNICEF

Оцене сиромаштва методом мапирања сиромаштва, 2013.

Стопа ризика од сиромаштва (%)	29
Стопа ризика од сиромаштва - ранг општина	67
Ћини коефицијент (интервал од 0 до 100)	35
Релативни јаз ризика од сиромаштва (%)	9,7

Извор: Светска банка и РЗС

Добро образовање важан је предуслов за проналажење посла. У Крушевцу је 2018. године 92,4% деце похађало припремни предшколски програм, а 96,5% деце је било укључено у основно образовање. Стопа одустајања од школовања у основном образовању у Крушевцу се повећала у периоду од 2011. до 2018. године са 0,1% на 0,4%.

У погледу здравља и здравствене заштите, Крушевац је 2018. године спадао међу боље градове и општине у Србији. Очекивано трајање живота на рођењу у Крушевцу је 2018.

¹⁸ <https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/indeks/>

године било 75,74 године. Број лекара на 1.000 становника се смањило са 3,1 у 2011. години на 2,9 у 2018. години.

Брига о социјално угроженима и старима један је од важних аспеката друштвеног развоја. Удео корисника новчане социјалне помоћи у укупном броју становника је 2018. године био 4,9%, што је било више од 3,5%, колико је износио удео корисника новчане социјалне помоћи на нивоу Републике Србије. Просечна пензија у Крушевцу износила је 24.746 динара. Расходи за социјално осигурање и социјалну заштиту по становнику су се повећали у периоду 2011-2018. године са 263 динара на 464 динара.

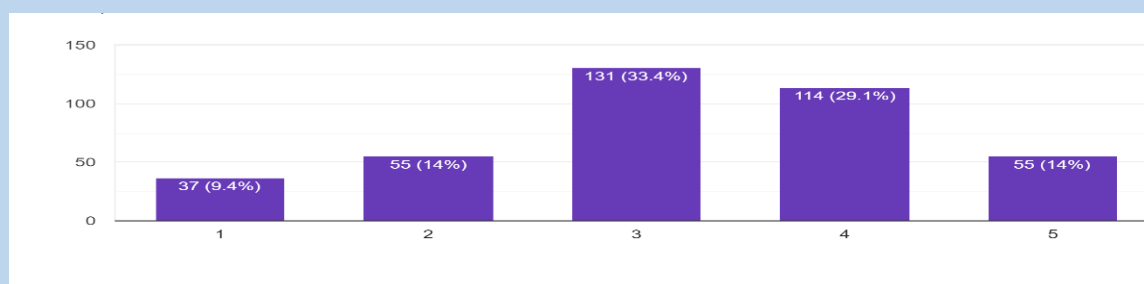
Када је реч о осталим показатељима квалитета живота, Град Крушевац је 2018. године сврстан у више погодне градове у Србији. Стопа осуђених пунолетних починилаца кривичних дела је у периоду од 2011. до 2018. године опала са 0,52% на 0,39%, а стопа малолетних починилаца кривичних дела са 0,49% на 0,17%.

Када је реч о насиљу у породици, удео деце жртава насиља у породици у Крушевцу је 2018. године износио 0,22%, а удео жена жртава породичног насиља 0,59%. Друштвена партиципација мерена излазношћу грађана на изборе била је 55,86% током претходних избора, што је испод просека Републике Србије од 56,22%.

Задовољство животом у Крушевцу

На питање у којој мери су задовољне квалитетом живота за жене и девојчице у граду, највећи број испитаница се изјаснио да нити је задовољан нити је незадовољан (33,4%), а 15% испитаница је веома задовољна.

На питање, Уопштено гледано врло сам задовољна квалитетом живота које имају жене и девојчице у Крушевцу, 392 одговора:

Скоро 77% испитаница сматра да су могућности у Крушевцу исте као и у другим општинама, док око 10,9 % сматра да је ситуација лошија. Са друге стране чак 24,3 % испитаница верује да су шансе за жене боље у Крушевцу него у околини.

Као највећи проблеми жена у Крушевцу наводе се: незапосленост, здравство, отпад, породично насиље, безбедност, дискриминација и неједнак положај у односу на мушкарце, ниска примања, економска зависност, недостатак слободног времена, образовање, лоши одговори на проблеме са менталним здрављем, недостатак подршке у одгајању деце,

елементарне непогоде, мала примања, чистоћа града, мањак зеленила, распрострањеност, психоактивних супстанци, као и јавни превоз.

Преко 25% испитаница није сигурно да ли град планира политике у складу са потребама скоро, једна трећина је веома задовољна (26,2%), док је изузетно незадовољних 10,1% испитаница.

Незапослене жене, сиромашне жене, жене са инвалидитетом, Ромкиње, старије и млађе жене, средња класа, социјално угрожени и бескућнице су препознате као најугроженије групе жена у Крушевцу.

Већина учесница фокус група навело је да су углавном задовољне животом у Крушевцу. Као највеће проблеме наводе непостојање истих могућности за становнике у приградским местима у односу на град.

„Игралишта недостају у селима. Битно је да деца на селу имају исте услове. Важно је и да жене са децом које живе на селу имају где да изведу своје дете и седну док се оно игра.“

„Посебно је тешко за жене које живе на селу и имају малу децу у морају да их воде у школу у град јер у селу има само предшколска установа. Оне тешко да могу да се запосле, а то је посебно проблематично када су у питању самохране мајке.“

Фокус групне дискусије и анкета са женама у Крушевцу

5.2. ЕКОНОМИЈА

Град Крушевац има разнолику привреду која укључује пољопривреду, индустрију, трговину и услуге.

По питању економске активности, у Крушевцу је 2022. године просечна зарада без пореза и доприноса износила 64.407 динара, што је било испод просека Републике Србије (74.933 РСД), што Крушевац сврстава у другу групу по степену развијености.

Запосленост и зараде

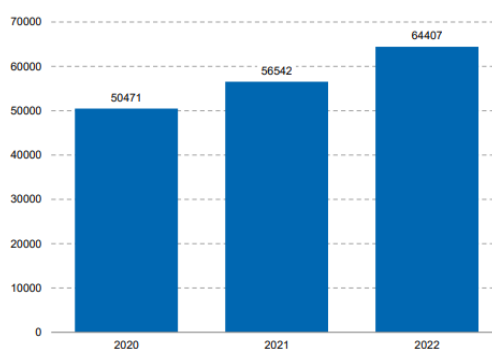
Регистровани запослени* ¹		
према општини рада	35629	(2022)
према општини пребивалишта	39507	(2022)
Регистровани запослени* према општини пребивалишта у односу на број становника (%) ¹	35	(2022)
Просечне зараде без пореза и доприноса (РСД) ¹	64407	(2022)
Регистровани незапослени** ²	8038	(2022)
Регистровани незапослени на 1 000 становника ²	71	(2022)

* Од 2015. укључени су и регистровани индивидуални пољопривредници
 ** стање на дан 31.12.

Извор:

¹ Статистика запослености и зарада, РЗС
² Национална служба за запошљавање

Просечне зараде без пореза и доприноса*, 2020–2022. (РСД)

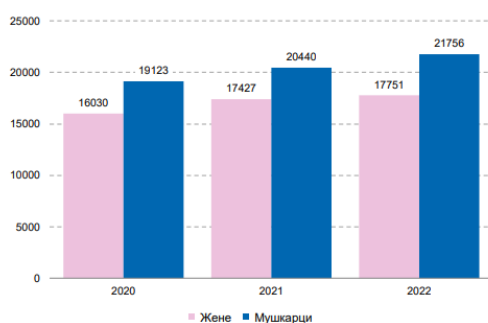

* Од 2018. просечне зараде не односе се на општину рада, него на општину пребивалишта запослених

Извор: Статистика запослености и зарада, РЗС

Радни контингент становништва (15-64 година) у 2022. чини 70.786 становника. У погледу запослености, у 2022. години 34,6% људи у Крушевцу је имало формално запослење у односу на укупан број становништва. Разложено према полу у 2022. години 30,3% жена је било формално запослено у односу на 39,3% мушкараца.

Регистровани запослени према општини пребивалишта, 2020–2022.*

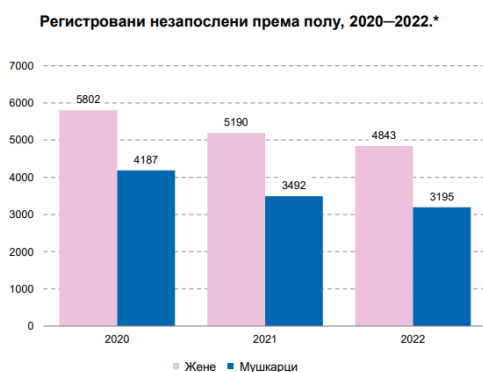
* Од 2015. укључени су и регистровани индивидуални пољопривредници
 Извор: Статистика запослености и зарада, РЗС

Регистровани запослени према општини пребивалишта у односу на број становника, 2020–2022. (%)

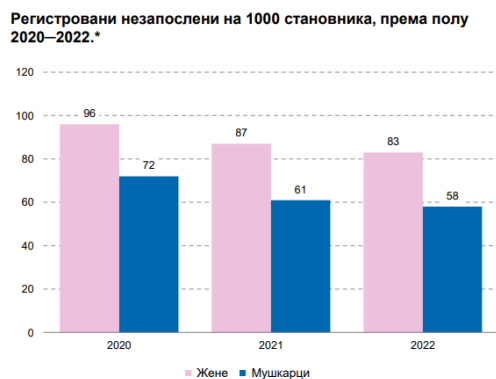

Извор: Статистика запослености и зарада, РЗС

Незапослених је у 2022. години у Крушевцу било 8038 становника, од којих је 4843 жена.

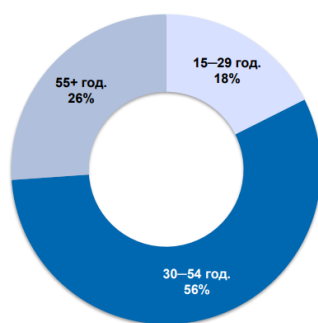
* стање на дан 31.12.
Извор: Национална служба за запошљавање

* стање на дан 31.12.
Извор: Национална служба за запошљавање

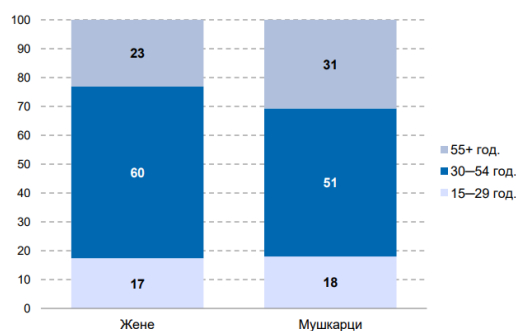
Најзаступљенију старосну групу међу незапосленим становништвом чине особе од 30 до 54 године старости (56%), што је уједно најзаступљенија старосна група и када се посматрају само жене и износи чак 60%.

Учешће незапослених према старосним групама у укупном броју незапослених, 2022.

Извор: Национална служба за запошљавање

Учешће незапослених према старосним групама и полу у укупном броју незапослених, 2022. (%)

Извор: Национална служба за запошљавање

Квалификациона структура незапосленог становништва

	2019	2020	2021	2022
01. Неквалификовани	2.461	2.438	2.192	2.043
02. Нижа стручна спрема и полуквалификовани	537	465	435	387
03. Квалификовани	2.493	2.281	1.869	1.740
04. Средња стручна спрема	3.208	3.006	2.680	2.488
05. Висококвалификовани	79	68	51	47
06. Виша стручна спрема	369	340	295	249
07. Висока стручна спрема	1.362	1.391	1.160	1.084
Укупно	10.509	9.989	8.682	8.038

Према подацима Агенције за привредне регистре, број регистрованих привредних друштава и предузетника на подручју града Крушевца у 2022. години је следећи:

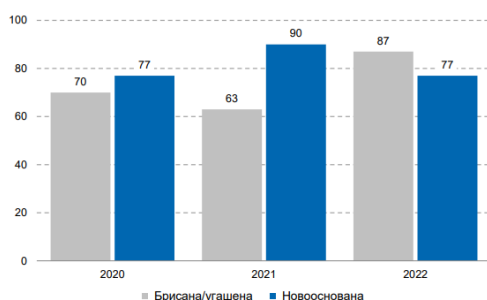
- Укупно 1328 привредних друштава;
- Укупно 5252 предузетника.

Активна привредна друштва и предузетници

Активна привредна друштва	1328	(2022)
Активни предузетници	5252	(2022)
Подстицаји регионалног развоја (у хиљадама РСД)	3438823	(2021)

Извор: Агенција за привредне регистре

Брисана/угашена и новооснована привредна друштва, 2020–2022.

Извор: Агенција за привредне регистре

Брисани/угашени и новоосновани предузетници, 2020–2022.

Извор: Агенција за привредне регистре

Поред сета мера које спроводи Национална служба за запошљавање, Локалним акционим планом за запошљавање града Крушевца за 2023. годину прописане су следећи програми активне политике запошљавања:

- Субвенција за samozapošljavanje;
- Субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих;
- Нова радна места;
- Програм јавних радова;
- Програм стручне праксе;
- Програм стицања практичних знања;
- Програм приправници.

На основу анализе стања евидентно је да постоји значајан јаз када говоримо о економском положају мушкарцима и женама и њиховим могућностима за запошљавање.

5.2.1. Пољопривреда

Пољопривреда игра значајну улогу, с обзиром на разноврсне ресурсе и климатске услове. Пољопривреда је значајан сегмент укупне привредне активности града Крушевца. Од укупног броја становника Крушевца, скоро половина живи у руралној зони. Пољопривредне површине простиру се на 34.977 ха, а под шумама 25.965,42 ха. У структури пољопривредних површина доминирају оранице и баште са 22.317 ха, затим следе ливаде и пашњаци са 5.185 ха, воћњаци са 1.831 ха, виногради 1.956 ха а остало 3.688 ха. Крушевац има дугогодишњу традицију у развоју сточарства, ратарства, повртарства, воћарства, воћних садница, лозних калемова, винове лозе и садница ружа, цвећа и украсног биља, што представља добру подлогу за даље улагање у њен развој.¹⁹

Град Крушевац има укупно 12.664 пољопривредних газдинстава, од чега је 6.643 регистрованих. Подаци показују да су носиоци породичног газдинства у Крушевцу и даље доминантно мушкарци, а да су жене те које обављају пољопривредне активности.

Основни подаци

Пољопривредна газдинства	12664	(2012)
Годишње радне јединице (број)	12412	(2012)
Двоосовински трактори	9263	(2012)
Условна грла (број)	30351	(2012)

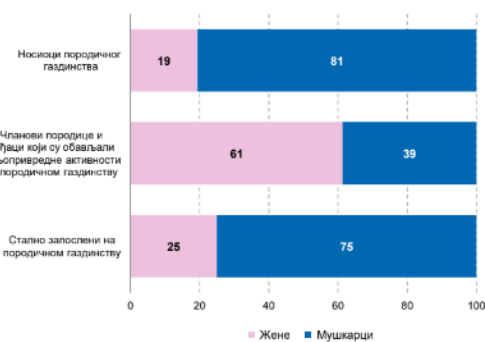
Извор: Попис пољопривреде, РЗС

Ангажована радна снага, 2012.

	Укупно	Жене	Мушкарци
Носиоци породичног газдинства	12088	2347	9741
Чланови породице и рођаци који су обављали пољопривредне активности на породичном газдинству	18497	11348	7149
Стално запослени на породичном газдинству	8	2	6
Стално запослени на газдинству правног лица/предузетника	238	48	190
Управници (менаџери) на газдинствима	12664	2125	10539

Извор: Попис пољопривреде, РЗС

Чланови газдинства и стално запослени на породичном газдинству према полу, 2012. (%)

Извор: Попис пољопривреде, РЗС

Коришћено пољопривредно земљиште, 2012. (у ха)

Окућница	455,01
Оранице и баште	22317,28
Воћњаци	1830,94
Виногради	1955,79
Остали стални засади	242,09
Ливаде и пашњаци	5184,57
Укупно	31985,68

Извор: Попис пољопривреде, РЗС

Број грла стоке, 2012.

Говеда	16903
Свиње	49146
Овце	16067
Живина	406374
Укупно	488490

Извор: Попис пољопривреде, РЗС

¹⁹ Локални акциони план запошљавања града Крушевца за 2023. годину

5.2.2. Туризам и угоститељство ²⁰

Град Крушевац је категорисан као туристичко место друге категорије са свим потребним предусловима да постане изузетно атрактивна туристичка дестинација. У складу са Програмом развоја туризма Града Крушевца, посебна пажња у раду ТОК – а посвећена је развоју Града Крушевца као туристичке дестинације и развоју туризма са историјско-верским наслеђем и дугорочној заштити природних и културних ресурса у функцији туризма.

Туризам је значајна област у привреди која омогућава покретање многих фирми као и успостављање пословних контаката. Сарадња између привредних установа, институција културе и Туристичке организације је током 2022. године, а и претходних година довела до низа успешних пројеката. Организоване су и реализоване бројне туристичке, привредне и културне манифестације у сарадњи са институцијама у граду.

Отварањем „Авантура парка“ на Јастрепцу, проширена је успешна сарадња са корпорацијом „Трајал“, у циљу побољшања излетничког, ловног, риболовног и осталих видова туризма на Јастрепцу, као и на подручју Расинског округа, што доприноси повећању броја долазака и броју ноћења туриста.

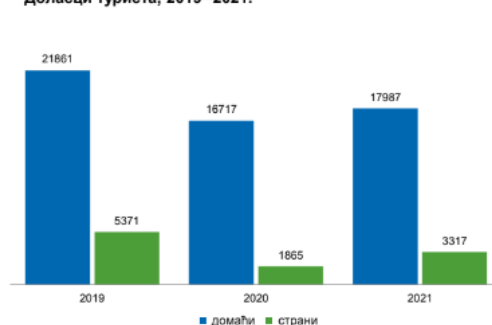
Сарадња са Специјалном болницом Рибарска Бања и власницима приватног смештаја на том подручју, заснива се на заједничким наступима на манифестацијама и сајмовима туризма. Значајна је и сарадња са привредним субјектима из јавног и приватног сектора приликом организације и реализације бројних манифестација, што ће се, како је дефинисано планом, наставити и 2023. године. Крушевац као центар Расинског округа, у чијој непосредној близини се налазе Јастребац, Копаоник, Рибарска Бања, наставиће промоцију поменутих, као и проналажење нових туристички атрактивних дестинација.

Основни подаци

Доласци туриста		
домаћи	17987	(2021)
страни	3317	(2021)
Ноћења туриста		
домаћи	76638	(2021)
страни	30614	(2021)
Просечан број ноћења туриста		
домаћи	4	(2021)
страни	9	(2021)

Извор: Месечни извештај о доласцима и ноћењима туриста у смештајним објектима, РСЦ

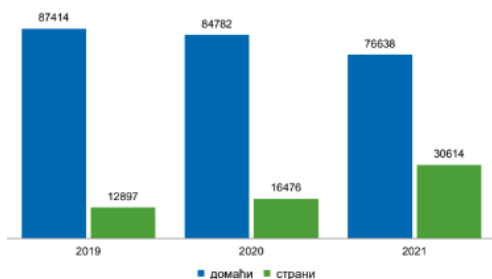
Доласци туриста, 2019–2021.

Извор: Месечни извештај о доласцима и ноћењима туриста у смештајним објектима, РСЦ

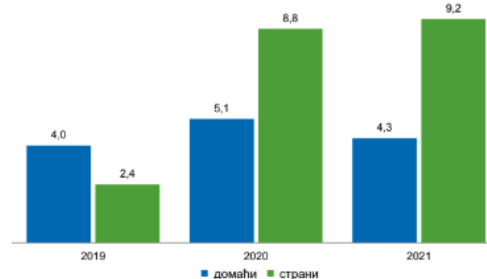
²⁰ Извештај о раду Туристичке организације Града Крушевца за 2022. годину.

Ноћења туриста, 2019–2021.

Извор: Месечни извештај о долазцима и ноћењима туриста у смештајним објектима, РЗС

Просечан број ноћења туриста, 2019–2021.

Извор: Месечни извештај о долазцима и ноћењима туриста у смештајним објектима, РЗС

Укупан број долазака туриста у Крушевац и околину, према Републичком заводу за статистику у 2022. години, износио је 27 070 а остварено је 127 013 ноћења.

Домаћи туристи чинили су око 79,13 % (21 421), док је учешће страних туриста било 20,87 % (5 649) од укупног броја долазака туриста (27 070). Што се броја ноћења тиче домаћи туристи остварили су 76,04 % (96 590), а страни 23,95 % (30 423) од укупног броја ноћења туриста (127 013).

Просечна дужина боравка домаћих туриста је 4,5 дана, а страних 5,4 дана. Највише страних туриста који су посетили Крушевац и околину у 2022. години дошло је из Северне Македоније, Немачке, Румуније, Босне и Херцеговине и Турске.

Подстицање и посредовање у пружању услуга у домаћој радиности и сеоском туризму

Туристичка организација града Крушевца, као део тима за категоризацију смештаја на територији града и околине, активно учествује у обиласку постојећих и истраживању нових туристичких потенцијала, а све у циљу унапређења постојеће туристичке понуде, интензивно унапређује развој сеоског туризма.

На основу статистичке обраде података преузетих из административног извора, Централног информационог система у угоститељству и туризму (еТуриста), број угоститељских објеката на територији града Крушевца, који пружају услуге смештаја категорисани од стране Јединице локалне самоуправе (ЈЛС) и МТТТ као и остали некатегорисани угоститељски објекти за смештај у надлежности ЈЛС, у укупном броју износи 758 смештајних јединица, 1388 кревета и 1715 индивидуалних лежајева.

Од укупног броја, број категорисаних објеката:

- у домаћој радиности: (собе, куће, апартмани и сеоска туристичка домаћинства) износи 359 смештајних јединица, 622 кревета и 737 индивидуалних лежајева,

- број некатегорисаних: (преноћишта, коначишта, одмаралишта, hostel, здравствена установа и сл) 280 смештајних јединица, 599 кревета и 691 индивидуалних лежајева и
- број категорисаних објеката од стране МТТТ: (хотел и гарни хотел-5 објеката) 119 смештајних јединица, 167 кревета и 231 индивидуалних лежајева.

Бројни културни догађаји и многобројне активности, ваучери за домаће туристе, промовисали су туристичку сезону. Град Крушевац, са повољним географским положајем и великим бројем села, има изузетно повољне могућности за развој сеоског туризма и изградњу нових сеоских капацитета, за упознавање са традицијом и животом на селу и за квалитет животне средине.

5.2.3. Саобраћај и инфраструктура

По свом географском положају и условима за функцију саобраћајног средишта у односу на суседне општине, подручје Крушевца је покривено искључиво копненим комуникацијама. Углавном друмски саобраћај представља саобраћајни систем преко кога се подручје Крушевца повезује са осталим окружењем.

Један од главних саобраћајних коридора Е-75, повезује Југоисточну Европу и Западну Европу. Он дотиче субрегион Крушевца са североисточне стране. Такође, град је повезан са магистралним путем М-5, тј. Појате– Крушевац–Краљево, при чему ће се на овом потезу, у периоду који предстоји, изградити аутопут под називом "Моравски коридор". У 2021. години започета је изградња аутопута Појате-Прељина.

Осим тога, сам Град Крушевац поседује развијену инфраструктуру, укључујући локалне путеве и комуналне услуге што доприноси повезаности и олакшава приступ ресурсима.

Основни подаци

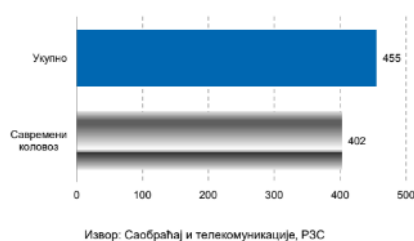
Дужина путева (km) ¹	455	(2021)
Изграђени станови на 1 000 становника ²	2	(2021)
Телефонске линије (на 100 становника) ¹	36	(2021)

Извор:

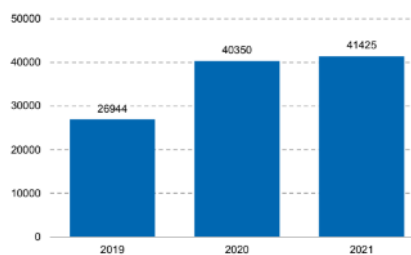
¹ Саобраћај и телекомуникације, РЗС

² Статистика грађевинарства, РЗС

Дужина путева, 2021. (у km)

Претплатници фиксне телефоније, 2019–2021.

Извор: Саобраћај и телекомуникације, РЗС

Запошљавање

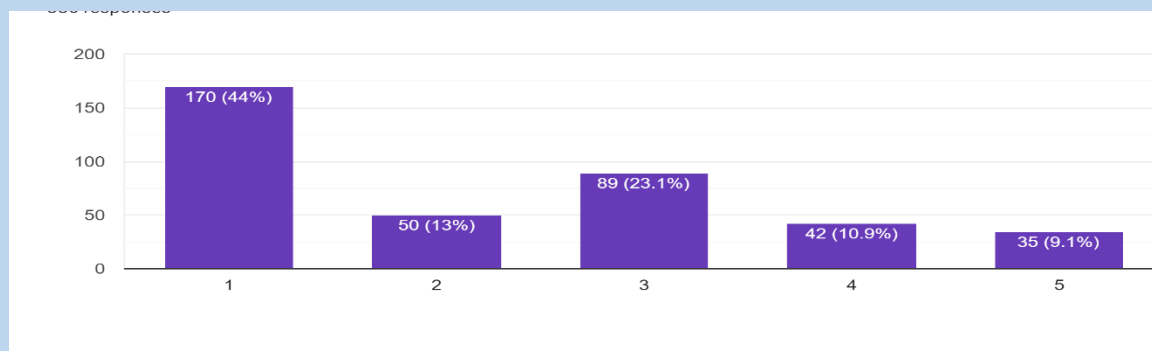
Већина испитаница је запослена, али податак који се издваја је да скоро 50 посто жена верује у мањој или већој мери да би могле да покрену сопствени посао ако би то желеле.

Учеснице фокус групних дискусија сматрају да жене нису довољно информисане о могућностима за додатне едукације, нити довољно оснажене за тако нешто. Наводе да немају подршку породице на првом месту. Сматрају да би град могао да осмисли заједно са НСЗ боље и адекватније програме запошљавања жена, посебно осетљивих категорија жена, које ће им бити доступније.

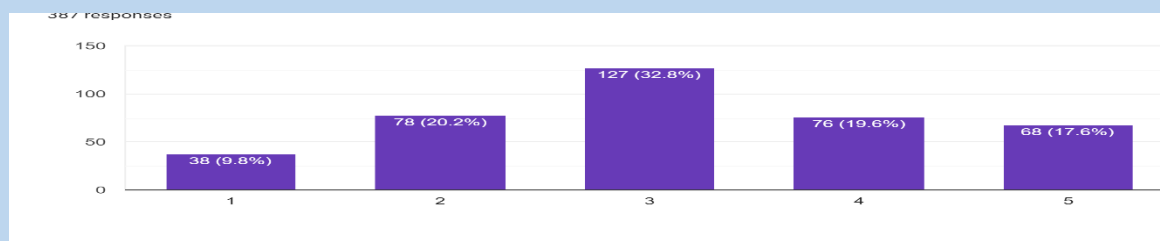
Испитанице на фокус групама су истакле да су довољно едуковане али да и даље тешко долазе до посла, као и да је велики изазов организовати бригу о деци заједно са послом.

Много већи део жена су дале негативне одговоре о питању да ли могу да покрену посао кад год то желе, што је област у чијем пољу би се могло деловати.

На питање могу да променим посао кад год то желим 386 жена је дало следеће одговоре:

Такође, жене верују да постоји активан привредни амбијент, као и да су програми подстицајни, те на питање у којој мери се слажу са изјавом да привредни амбијент и подстицајни програми за за започињања сопственог посла су доступни за жене и адекватни, са 387 одговора оцењено је на следећи начин:

Инфраструктура

Учеснице фокус група навеле су да недостају линије градског превоза које би омогућиле бољу повезницу села и приградских насеља са градом.

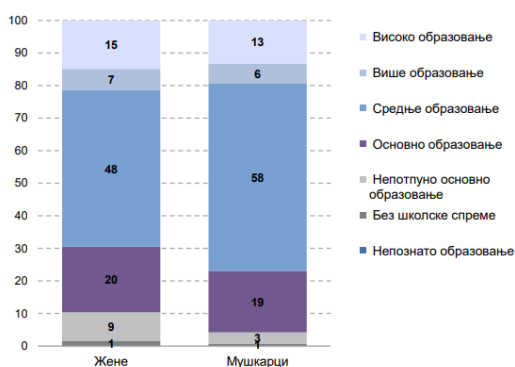
Фокус групне дискусије и анкета са женама у Крушевцу

5.3. ОБРАЗОВАЊЕ

Град Крушевац има разноврсне образовне институције, укључујући основне и средње школе, као и високошколске установе.

Образовна структура становништва Крушевца старијег од 15 година, према подацима из 2022. године, показује разлике између жена и мушкараца у погледу стручне спреме, док у погледу вишег и високог образовања та разлика није велика. Разлике постоје и када је у питању компјутерска писменост, међутим упоређивањем података из претходних година приметан је тренд повећања степена образовања код жена.

Становништво старости 15 и више година према школској спреми и полу, 2022. (%)

Извор: Попис становништва, домаћинства и станова, РЗС

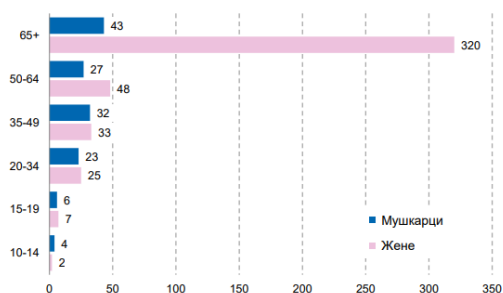
Становништво старости 15 и више година према компјутерској писмености и полу, 2022. (%)

Извор: Попис становништва, домаћинства и станова, РЗС

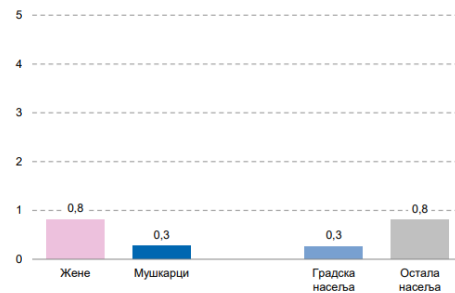
Када је у питању број неписмених лица, највише је неписмених жена преко 65 година и то доминантно ван градских насеља.

Неписмена лица старости 10 и више година према старосним групама и полу, 2022.

Извор: Попис становништва, домаћинства и станова, РЗС

Учешће неписмених у укупном становништву старости 10 и више година према полу и типу насеља, 2022. (%)

Извор: Попис становништва, домаћинства и станова, РЗС

У Крушевцу постоји једна предшколска установа-ПУ „Ната Вељковић“ која располаже са 13 објеката комбинованог типа као и објекте за полудневни боравак деце у којима се спроводи обавезни полудневни боравак при основним школама. Рад предшколске установе обухвата јаслене групе, млађе, средње и старије групе, мешовите и припремне групе. Према подацима из 2022. године, предшколским образовањем обухваћено је укупно 3133 деце. Припремни предшколски програм похађало је 1000 деце. У 2023. години укупан број деце у предшколској установи је 3384 а у целодневном програму је 2596, а укупан броје деце у полудневном боравку рада у трајању од 5 часова је 788.

Обухват деце узраста од 0-3 године предшколским васпитањем и образовањем је 32,7% док обухват деце узраста од 3 године до поласка у припремни предшколски програм (ППП) износи 64,7%.

ПРЕДШКОЛСКО ОБРАЗОВАЊЕ

Број установа	1	(2022)
Број објеката	47	(2022)
Деца узраста 0—3 године у предшколском васпитању и образовању	774	(2022)
Обухват деце узраста 0—3 године предшколским васпитањем и образовањем (%)	32,7	(2022)
Деца узраста од 3 године до поласка у ППП* у предшколском васпитању и образовању	1552	(2022)
Обухват деце узраста од 3 године до поласка у ППП* предшколским васпитањем и образовањем (%)	64,7	(2022)
Деца која похађају припремни предшколски програм	1000	(2022)

* ППП — припремни предшколски програм
Извор: Статистика образовања, РСЦ

Предшколско образовање — капацитет, 2021.

	Укупно	Градска насеља	Остала насеља
Број примљене деце	3133	2393	740
Уписана деца преко капацитета	0	0	0
Деца која нису примљена због попуњености капацитета	89	89	0

Извор: Статистика образовања, РСЦ

Обухват деце припремним предшколским програмом, 2020—2022. (%)

Циљеви одрживог развоја - индикатор 4.2.2
Извор: Статистика образовања, РСЦ

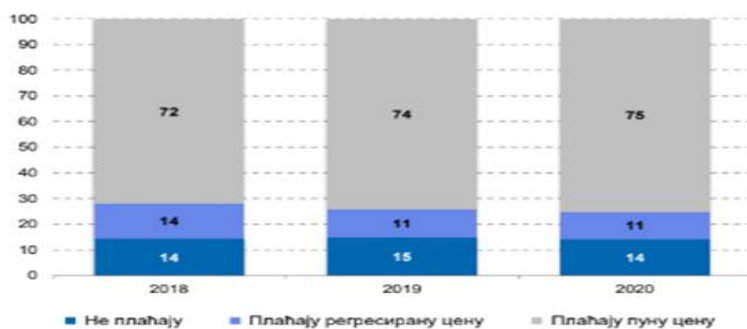
Деца у предшколском образовању према дужини дневног борава, 2020—2022. (%)

	2020	2021	2022
До 6 сати дневно	3,6	6,6	9,0
До 6 сати дневно 3 пута недељно	0,0	0,0	0,0
Од 9 до 12 сати	63,1	62,0	60,9
Дуже од 24 сата	0,0	0,0	0,0
У ППП 4 сата	16,1	15,3	14,9
У ППП целодневни боравак	17,3	16,1	15,2
Укупно	100	100	100

Извор: Статистика образовања, РСЦ

По питању плаћања трошкова предшколског образовања, 2020. године у Крушевцу 75% родитеља је плаћало пуну цену трошкова предшколског образовања (3640 динара), 11% је плаћало регресирану цену (2912 динара), 14% родитеља нису плаћали ове трошкове.

Деца у предшколском образовању према учешћу родитеља у трошковима које родитељи плаћају, 2018—2020. (%)

Извор: Статистика образовања, РЗС

У Крушевцу постоји 17 матичних основних школа и 50 подручних одељења. У 2022. години, нето стопа обухвата основним образовањем износила је 93,7%. Стопа одустајања од школовања у основном образовању у 2022. години износила је 0,2%. У 2022. години 99 деце било је обухваћено основним образовањем за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом, док је број одраслих који похађају основно образовање износио 117.

ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ

Основне школе — матичне школе	17	(2022)
Основне школе — подручна одељења	50	(2022)
Ученици уписани у основне школе — матичне школе		
у ниже разреде (I — IV)	3282	(2022)
у више разреде (V — VIII)	4154	(2022)
Ученици уписани у основне школе — подручна одељења		
у ниже разреде (I — IV)	752	(2022)
у више разреде (V — VIII)	113	(2022)
Нето стопа обухвата основним образовањем (%)	93,7	(2022)
Ученици који су завршили 8. разред основне школе	1130	(2022)
Стопа завршавања основне школе (%)	99,0	(2022)
Стопа одустајања од школовања у основном образовању (%)	0,2	(2022)
Број деце обухваћене основним образовањем за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом	99	(2022)
Број одраслих обухваћених основним образовањем	117	(2022)

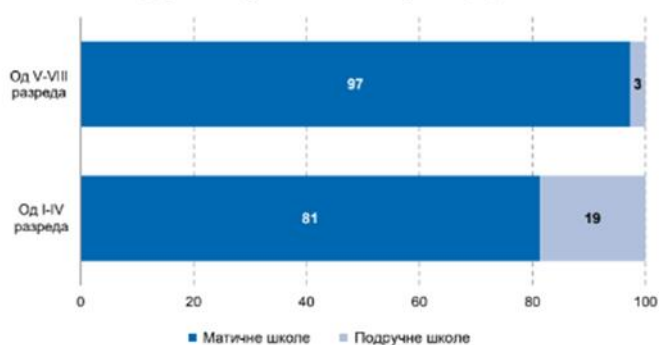
Извор: Статистика образовања, РЗС

Основне школе према типу насеља, 2022.

Извор: Статистика образовања, РЗС

Ученици уписани у основне школе, 2022. (%)

Извор: Статистика образовања, РЗС

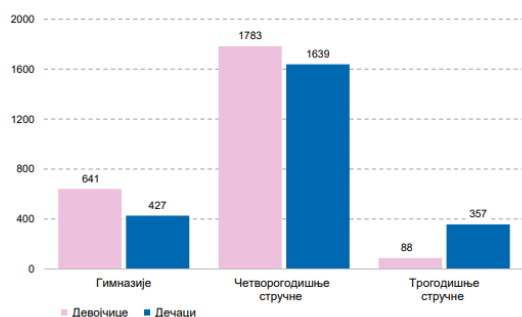
Када је у питању средње образовање, у Крушевцу постоји осам средњих школа, у којима је у 2022. години било уписано укупно 4935 ученика у ученица, а 72 деце похађало је средње образовање за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом. Стопа одустајања од школовања у средњем образовању у 2022. години износила је 0,4%.

СРЕДЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ

Средње школе	8	(2022)
Ученици уписани у средње школе	4935	(2022)
Обухват деце средњим образовањем (%)	-	-
Ученици који завршавају средњу школу	1320	(2022)
Стопа завршавања средње школе (%)	-	-
Стопа одустајања од школовања у средњем образовању (%)	0,4	(2022)
Број деце обухваћене средњим образовањем за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом	72	(2022)

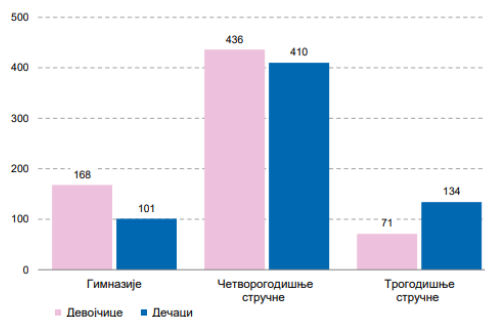
Извор: Статистика образовања, РЗС

Ученици уписани у средње школе, 2022.

Извор: Статистика образовања, РЗС

Ученици који завршавају средњу школу, 2022.

Извор: Статистика образовања, РЗС

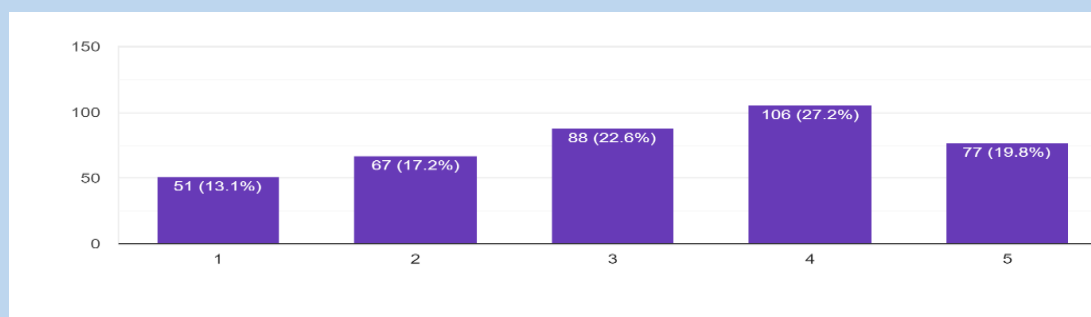
Према доступним подацима, највише се уписују четворогодишње стручне школе, потом гимназије, а најмање трогодишње стручне школе. Подаци показују да девојчице чешће уписују и завршавају четворогодишње средње школе на територији града Крушевца, а дечаци трогодишње: гимназију је уписало 168 девојчица и 101 дечак, четворогодишње

стручне школе је уписало 436 девојчица и 410 дечака, док је трогодишње стручне средње школе уписала 71 девојчица и 134 дечака. У поређењу са ранијим годинама осетан је пад броја средњошколаца/ки у средњим школама.

Образовање

Већина испитаница је у већој или мањој мери задовољна образовањем које може да се стекне у Крушевцу (70%) а око једне шестине није уопште задовољно.

На питање задовољна сам условима за образовање 389 испитаница је оценило:

Учеснице фокус групних дискусија сматрају да у нижим разредима нема дискриминације, али да девојчице када дођу до средње школе или вишег образовања немају исте могућности јер врло често родитељи не желе да их пuste у други град да се образују. Такође наводе да би радно време вртића могло бити прилагођено потребама грађана/ки.

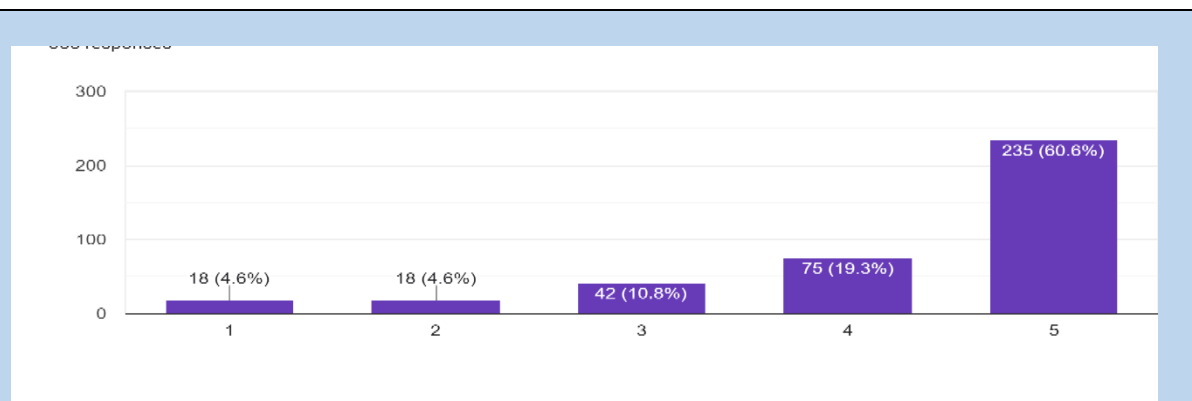
„Иако постоји довољно места у вртићима, требало би размислити о увођењу додатних креативних радионица и програма за децу која треба да остану дуже поподне јер родитељи раде и не могу да их преузму у то одређено време. Немамо никакву подршку са стране и баш је тешко ускладити посао са тим.“

„Доста жена не може да се запосли и ради јер немају где децу да оставе.“

Осим тога, учеснице су као велики проблем истакле смањење популације у руралним деловима и приметан тренд миграције становништва за град, што се директно одражава на основно и предшколско образовање. Како су навеле, требало би размислити о увођењу модела који би био функционалан, а који не би подразумевао гашење група и одељења у селима.

„Може се применити модел Соко бање где постоји једна централна школа за преко 20 подручја. Они тамо имају учитељице које су мобилне. Тако исто би могло и овде организовати“.

Међутим за планирање јавних политика од великог је значаја податак да 60,6 % жена верује да је потребно унапредити услове за образовање.

Више од половина испитаница би могла да настави образовање, ако би то желеле.

Фокус групне дискусије и анкета са женама у Крушевцу

5.4. ЗДРАВЉЕ

На територији града Крушевца Дом здравља, Општа болница Крушевац И Апотекарска установа Крушевац пружају услуге здравствене заштите становништва.

Дом здравља Крушевац обавља примарну здравствену заштиту на територији града Крушевца. Примарна здравствена заштита (ПЗЗ) се реализује, пре свега, кроз промоцију здравља, примарну превенцију и стално унапређење и очување здравља грађана/ки, а инструментализује кроз тимски, интердисциплинарни и мултисекторски рад, као и све друге облике партнерства. Из тих разлога, развој ПЗЗ зависи и од других сегмената друштва поред здравства (просвете, социјалне заштите, екологије, економије, итд.) и друштвених активности (образовања, развоја привреде економије, менаџмента, итд.) који директно или индиректно доприносе здрављу становништва и реализацији националних стратешких циљева повезаних са здрављем.

У оквиру Службе за здравствену заштиту деце и омладине ради Саветовалиште за младе. Чланови тима овог саветовалишта спроводе индивидуални и групни здравствено- васпитни рад са ученицима основних и средњих школа. Групни здравствено васпитни рад је у облику предавања и радионица. У саветовалишту раде стручњаци, педијатар, гинеколог, психолог и социјални радник они организују рад.

Према подацима из 2021. године у Крушевцу раде 3 лекара на 1000 становника . Укупан број запослених лекара је 358.

Основни подаци, 2021.

Број лекара	358
Број лекара на 1 000 становника*	3,0
Лекари — здравствена заштита деце (на 1 000 становника)	1,2
Лекари — здравствена заштита школске деце и омладине (на 1 000 становника)	0,5
Лекари — здравствена заштита одраслог становништва (на 1 000 становника)	0,7
Стоматолози — стоматолошка заштита деце, школске деце и омладине (на 1 000 становника)*	0,8
Лекари — здравствена заштита жена (на 1 000 становника)	0,11
Обухват жена у току првог триместра трудноће савременом здравственом заштитом (%)	82,3
Обухват трудница патронажним посетама (број)	0,6
Број оболелих од туберкулозе	1
Инциденција туберкулозе (на 100 000 становника)	0,9
Проценат деце која су вакцинисана против дифтерије, тетануса и великог кашља у првој години живота (%)**	86,5
Проценат деце која су вакцинисана против малих богиња у првих 18 месеци живота (%)**	49,4

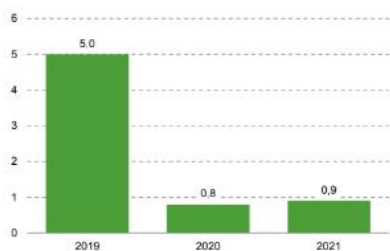

Циљеви одрживог развоја - *индикатор 3.с.1; **индикатор 3.б.1

Извор: Институт за јавно здравље Србије

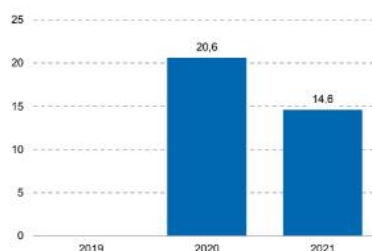
Апотекарска установа Крушевац обезбеђује стабдевање лековима грађане Крушевца у апотекама у Бивољу и сеоском подручју у селима Глободеру, Мудраковцу и Мачковцу.

Инциденција туберкулозе, 2019–2021.
(на 100,000 становника)

Циљеви одрживог развоја - индикатор 3.3.2
Извор: Институт за јавно здравље Србије

Стопа малолетничких порођаја, 2019–2021.
(на 1 000 порођаја)

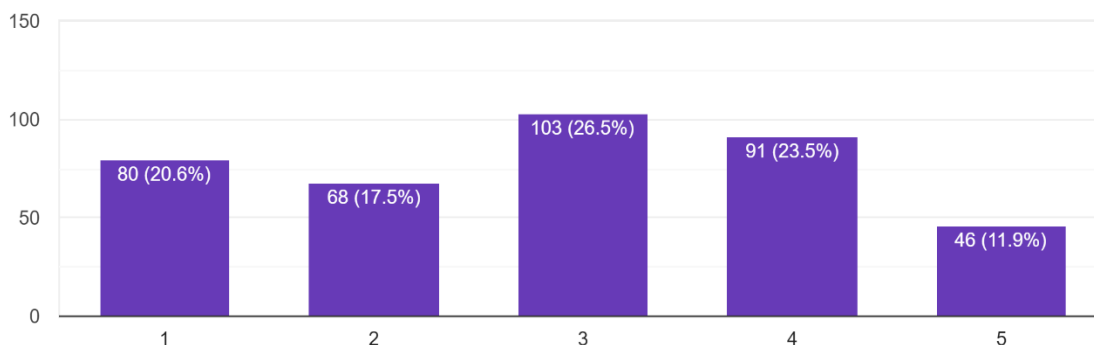

Извор: Институт за јавно здравље Србије

Здравље

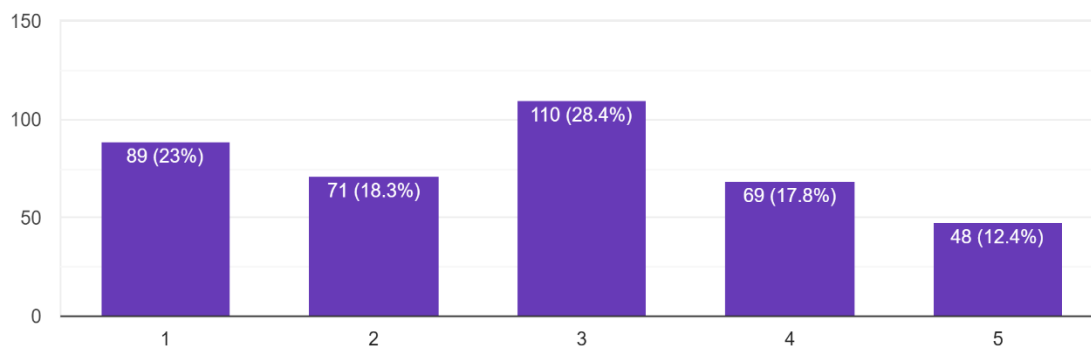
Мишљења испитаница о квалитету здравствене заштите су подељена, али забрињава податак да око 37% жена није задовољно уопште или у великој мери радом Дома здравља као примарне институције којој се обраћају.

Испитанице су на следећи начин оцениле рад дома здравља:

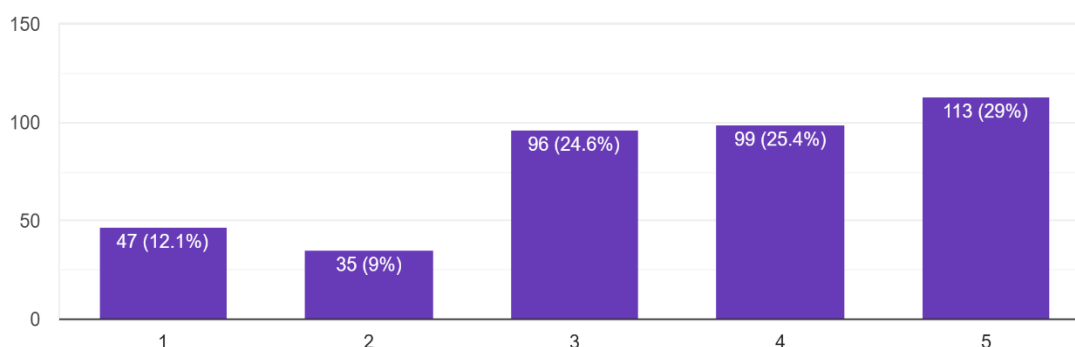
Са друге стране, као обликом секундарне медицинске заштите није задовољно преко 40% испитаница. Ипак према подацима постоји значајни напори који се улажу у граду Крушевцу у здравствене услуге, али је потребно утврдити шта је оно што недостаје и ефикасно планирати мере у односу на то.

Док су Општу болницу оценили на следећи начин:

Скоро 70% испитаница редовно одлази на контролне прегледе, само када је неопходно 9%, а око 12,1% испитаница скоро никада не посећује лекара.

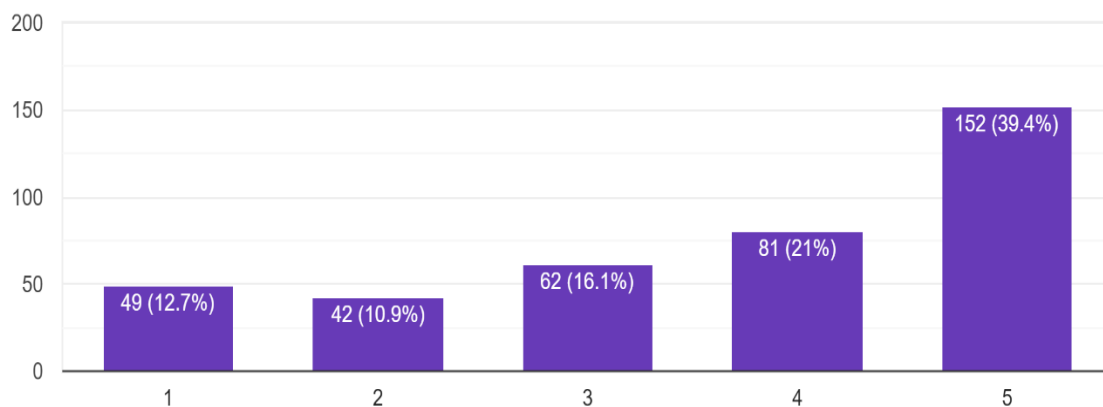
О интензитету одласка на преглед, на изјаву редовно одлазим на преглед, учеснице су рекле следеће:

Учеснице фокус групних дискусија указују на то да је главни проблем недостатак медицинског особља. На прегледе се, како кажу, чека и по годину дана. Како наводе, недостаје едукација за жене на тему здравља и углавном мора да се иде у приватне клинике, посебно ако је нешто хитно јер су предуге листе чекања. Наводе да је потребно увести бесплатне превентивне прегледе.

У Крушевцу постоји свест о значају гинеколошких превентивних програма и велики број жена успева да реализује то своје право.

Док на изјаву код гинеколога идемо на редовне прегледе, рекле су следеће:

Као кључни проблем у вези са здрављем и здравственом заштитом жена наведени су: предуго чекање на прегледе (код гинеколога, кардиолога, ендокринолога, и алегролога), мањак особља, нестручност и непосвећеност пацијенткињама.

Оно што је још видиљиво постало кроз анкете јесте да грађанке опажају да постоји разлика у приступу здравственим прегледима на селу и у Крушевцу.

Фокус групне дискусије и анкета са женама у Крушевцу

5.5. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

У структури корисника према школској спреми доминирају корисници без школске спреме. Појава је израженија код старијих жена, али је далеко веће присуство жена са вишим и високим образовањем, што показује да су животни услови образованих жена неповољнији.

У Одлуци о правима и услугама у социјалној заштити грађана Града Крушевца прописана су права и услуге у социјалној заштити. Права у социјалној заштити представљају различите активности пружања подршке и помоћи појединцу и породици ради побољшања односно очувања квалитета живота, отклањања или ублажавања ризика неповољних животних околности, као и стварање могућности да самостално живи у друштву. Услуге социјалне заштите су следеће:

1. породични едукативни центар,
2. помоћ у кући,
3. дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју,
4. дневни боравак за децу и младе са проблемима у понашању,
5. дневни боравак за одрасла лица са инвалидитетом,
6. услуге неодложних интервенција и интервентног смештаја,
7. прихватилиште за децу и младе,
8. прихватилиште за одрасла и старија лица,
9. прихватилиште за жртве насиља у породици,
10. социјално становање у заштићеним условима,
11. становање уз подршку за младе који излазе из система социјалне заштите,
12. давање у закуп станова социјално угроженим лицима,
13. лични пратилац детета

Укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад у Крушевцу 2022. године износио је 20633 лица, од чега је 11620 жена.

Укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад	20633	(2022)
Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији (%)*	18,1	(2022)
Број стручних радника у Центру за социјални рад**	28	(2022)
Однос броја корисника социјалне заштите и стручних радника Центра за социјални рад	737	(2022)
Однос броја становника и стручних радника Центра за социјални рад	4049	(2022)

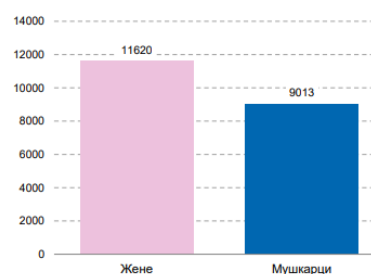

Циљеви одрживог развоја - индикатор 1.3.1

** стање на дан 31.12.

Извор: Републички завод за социјалну заштиту

Укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад, 2022.

Извор: Републички завод за социјалну заштиту

Укупан број Центра за социјални рад у току 2023.године је био 17 326 корисника што је 15% од укупног броја становника. Од укупног броја корисника у 2023.години доминирају одрасли (48%), старији (33%), деца (11%) и млади корисници. У структури корисника веће је учешће жена (57%).

Сиромаштво је израженије код жена, а разлог томе је њихова економска зависност. Жене најчешће нису власнице некретнина, већа је незапосленост у односу на мушкарце, а у појединим случајевима послови на којима раде су мање плаћени. Жене су у највећем броју случајева самохране мајке, што доводи до већег сиромаштва. Жене лако остварују алиментацију након развода, али је тешко наплаћују, а све то продубљује њихово сиромаштво.

Код партнерског насиља, где су жртве углавном жене, један од значајнијих разлога повлачења тужби је немогућност да преживе изван породице јер не поседују никакве ресурсе. Посебно су угрожене жене из заједница и група које су социјално изоловане и мање видљиве, као што су: Ромкиње, жене са инвалидитетом, жене са села.

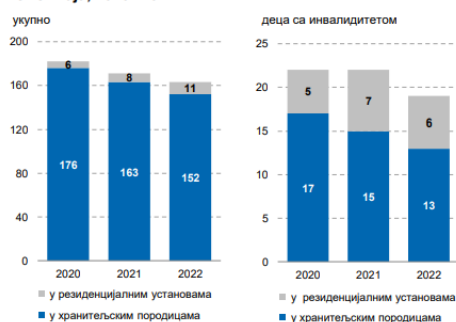
УСЛУГЕ СМЕШТАЈА

Хранитељске породице*	120	(2022)
Број деце која користе услуге смештаја (0–17 година)*	163	(2022)
Стопа деце која користе услуге смештаја (на 1 000 деце)*	8,7	(2022)
Стопа деце у резиденцијалним установама (на 1 000 деце)*	0,6	(2022)
Стопа деце у хранитељским породицама (на 1 000 деце)*	8,1	(2022)
Број деце са инвалидитетом која користе услуге смештаја*	19	(2022)
Број корисника државних домова који имају 65 и више година*	116	(2022)
Удео корисника државних домова старости 65 и више година у укупном броју лица старости 65 и више година у *	0,4	(2022)

* стање на дан 31.12.

Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

Деца која користе услуге смештаја према врсти смештаја, 2020–2022.*

* стање на дан 31.12.

Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

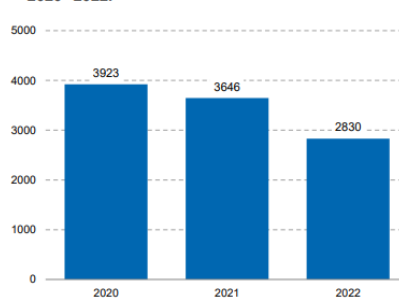
НОВЧАНА ДАВАЊА

Број корисника новчане социјалне помоћи (лица)*	2830	(2022)
Удео корисника новчане социјалне помоћи у укупној популацији (%)*	2,5	(2022)
Број корисника дечијег додатка (0–17 година)*	2560	(2022)
Удео корисника дечијег додатка у укупној популацији деце (%)*	13,6	(2022)
Број корисника увећаног дечијег додатка (0–17 година)*	1071	(2022)
Удео корисника увећаног дечијег додатка у укупној популацији деце (%)*	5,7	(2022)
Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица*	254	(2022)
Број корисника увећаног додатка за негу и помоћ другог лица*	580	(2022)
Удео корисника увећаног додатка за негу и помоћ другог лица у укупној популацији (%)*	0,5	(2022)

* стање на дан 31.12.

Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

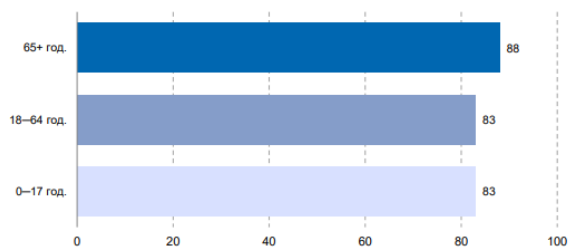
Број корисника новчане социјалне помоћи (лица), 2020–2022.*

* стање на дан 31.12.

Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

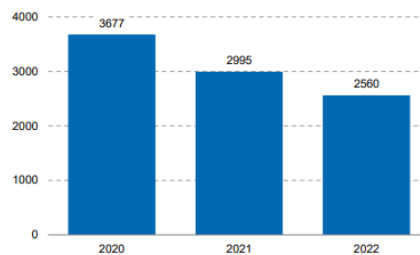
Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица према старосним групама, 2022.*

* стање на дан 31.12.

Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

Број корисника дечијег додатка, 2020–2022.*

* стање на дан 31.12.

Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

5.5.1. Насиље над женама / безбедност

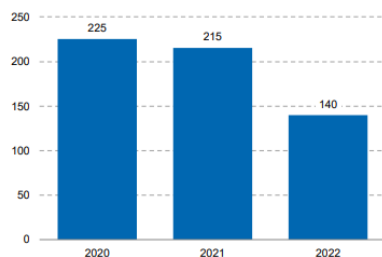
Насиље према женама је врло распрострањено у свим локалним заједницама, те тако и у Крушевцу. У 2022. години забележено је 400 пријављених случајева породичног насиља према женама.

ЗАШТИТА

Број пријављених случајева породичног насиља према деци	44	(2022)
Број пријављених случајева породичног насиља према женама	400	(2022)
Број деце у сукобу са законом (6–17 година)	140	(2022)
Стопа деце у сукобу са законом (6–17 година) (на 1000 деце)	11	(2022)

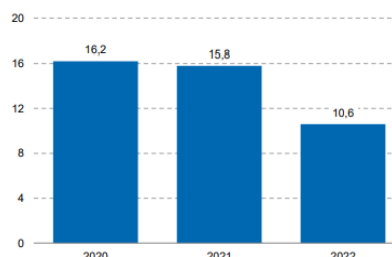
Извор: Републички завод за социјалну заштиту

Број деце (6–17 година) у сукобу са законом, 2020–2022.

Извор: Републички завод за социјалну заштиту

Стопа деце (6–17 година) у сукобу са законом, 2020–2022. (на 1000 деце)

Извор: Републички завод за социјалну заштиту

У Крушевцу од фебруара 2009. ради СОС телефон за жене са искуством родно заснованог насиља. Ову услугу у континуитету обезбеђује Удружење жена *Пешчаник*. Консултанткиње на СОС телефону су прошле обуку по акредитованом програму Аутономног женског центра за рад са женама, које су преживеле поменућу врсту насиља. Информативна, емотивно-психолошка и правна подршка грађанкама Крушевца је доступна сваког радног дана од 12 до 18 часова и суботом од 11 до 15 часова. У 2023. години на СОС телефон обратило се 50 жена жртава насиља.

У Крушевцу су у 2023. години убијене две жене.

У извештају Центра за социјални рад за 2023. годину се наводи:

„Заштита од породичног насиља одвија се у складу са Законом о спречавању насиља у породици и Посебног протокола о поступању Центра за социјални рад, органа старатељства о случајевима насиља у породици и женама у партнерским односима. Центар за социјални рад Крушевац је у складу са протоколом формирао интерни тим. Три водитеља случаја раде на пословима заштите жртава насиља: деце-када постоји опасност да ће постати жртве или већ јесу жртве злостављања, занемаривања насиља и експлоатације одраслих и старијих лица који су жртве породичног или партнерског насиља.

Број утврђених случајева породичног насиља према врсти и старосној структури у 2023. години.

ВРСТЕ НАСИЉА	Деца	Млади	Одрасли	Старији	УКУПНО
Физичко насиље	28	93	172	57	350
Сексуално насиље	0	1	0	0	1
Психичко насиље	25	34	165	54	278
Занемаривање	27	0	3	6	36
УКУПНО	80	128	340	117	665

Интервенције на откривању и спречавању насиља као и праћење случајева насиља у породици одвија се у складу са Законом који прописује сарадњу кључних институција кроз рад Групе за координацију. Ова група се састоји од представника Основног и Вишег јавног тужилаштва, Полицијске управе и Центра за социјални рад. Представник Центра у групи за координацију припрема материјале и учествује у раду групе једном недељно,. Група је у обавези да сачини индивидуални план заштите корисника.

Присуство насиља одређује се на основу: процене ризика од стране полиције након интервенције, предходно изречених хитних мера, интервјуа са корисником, сагледавањем ранијег функционисања и ранијих пријава, опсервације понашања корисника и документације о повредама или извештаја лекара о психичком функционисању корисника. У току године регистровано је 665 случаја пријаве породичног насиља. Анализом захтева, уочава се да се значајан број корисника-породица појављује више пута у току године за различите облике насиља. Такође је уочено да су појаве насиља постале видљивије, чешће се уочавају и пријављују. У великом броју пријава, уочава се појава да се пријављују ситуације које немају обележја породичног насиља, већ су одраз дугогодишњих поремећених породичних односа.

У 665 случајева утврђено је присуство неког од облика насиља. Међу свим жртвама насиља 67% чине жене. Доминира партнерско насиље, где су насилници у највећем броју актуелни и бивши партнери. Жене су најчешће изложене физичком и психичком насиљу, која се по правилу преплићу. Породице у којима се догађа насиље најчешће се потпуне биолошке и проширене, код свих група осим код старих где доминирају старачка самачка домаћинства.

Од свих случајева насиља у породици, најзаступљеније је партнерско насиље, потом насиље које чине њихова деца, а онда и остали чланови породице.

Највише насиља родитеља над децом присутно је у потпуним биолошким породицама и то психичко и физичко насиље готово подједнако. И овде се ови облици насиља блиско преплићу и готово увек један облик насиља прати други.

У заштити деце и малдих примењују се следећи поступци: издвајање жртве из породице (мере хитне и неодложне интервенције), покретање поступака пред судом, пружање

материјалне, правне или стручно саветодавне подршке и помоћи детету и родитељу, упозоравање родитеља на недостатке у вршењу родитељског права и корективни надзор. Циљ је зауставити занемаривање/злостављање, утврдити степен опасности од понављања, обезбедити заштиту, пружити психо социјалну подршку и пратити породице.

У заштити одраслих и старијих примењују се поступци: издвајање жртве из породице, покретање поступака пред судом, пружање материјалне, правне или стручно саветодавне подршке жртви, упућивање жртве на услуге других одговарајућих установа и примена других облика заштите.

Циљ свих интервенција у заштити од породичног насиља, је смештај жртве и сигурно и безбедно окружење. Један од честих узорака извршења насилног догађаја, је присуство алкохолизма, душевна обољења и менталне тешкоће код насилника. „

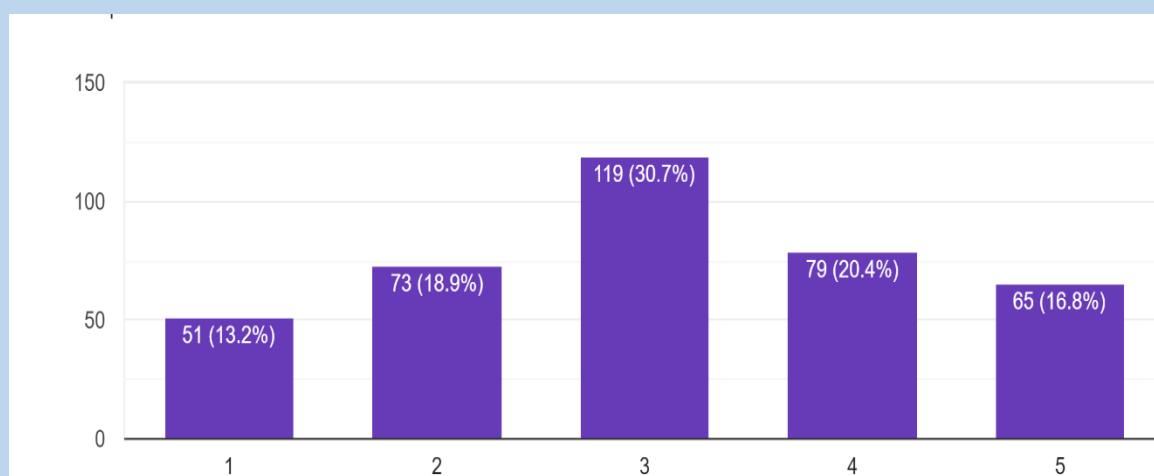
Услуге социјалне заштите

Учеснице фокус групних дискусија указују да су посебно осетљиве категорије младе мајке, мајке са децом са сметњама у развоју, пензионерке и незапослене, као и жене које су преживеле насиље. Наводе да је важно креирати додатне или прилагодити услуге за особе са инвалидитетом.

Такође, немају информације о томе да ли у Крушевцу постоје било какве услуге намењене женама у оквиру социјалне заштите заштите, те да су потребне едукације за жене у циљу њиховог информисања о правима које имају, уз константан рад на превенцији насиља према женама.

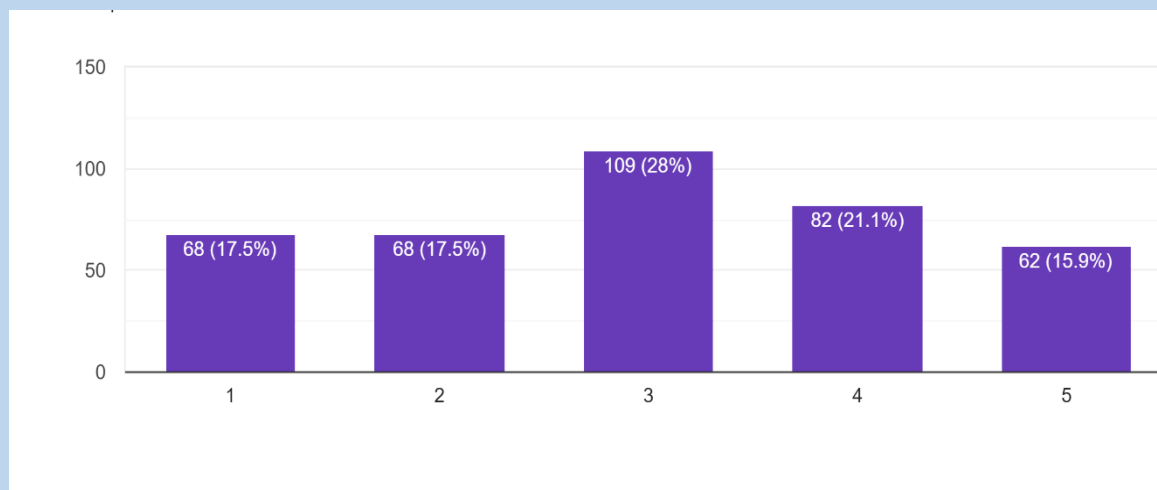
Анкета показује да 30% жена нису задовољне квалитетом рада и услуга које добијају у центру за социјални рад.

Оцену о раду центра за социјални рад, испитанице су рекли следеће:

Када говоримо о квалитету услуга које се женама пружају ту постоји доста простора за унапређење, али се исто тако препознаје да су уложени напори у овој области.

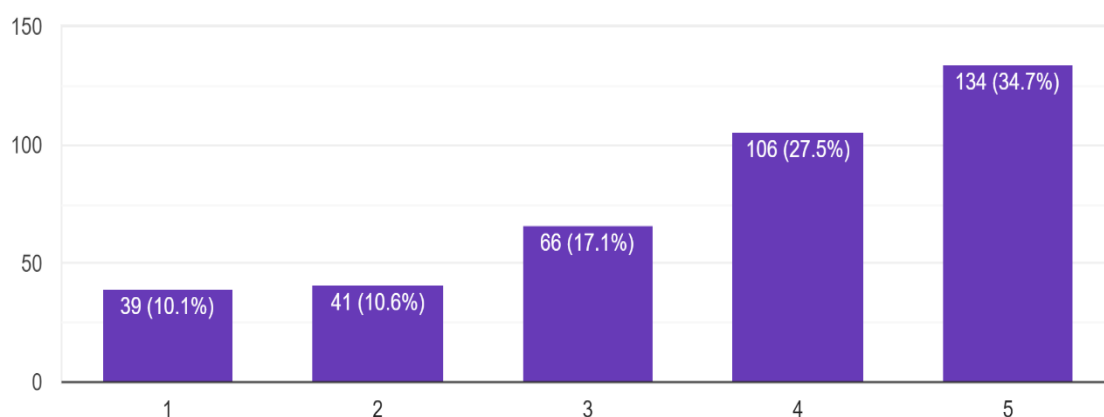
А када говоримо о квалитету социјалне заштите, на изјаве социјална заштита је доступна и адекватна:

Насиље

Када је реч о безбедности жена, више од половине испитаница се осећа безбедно у Крушевцу мање или више (60%), а другу половину подједнако чине испитанице које нису сигурне (17,1%) или се не осећају безбедно (20,2%). Учеснице сматрају да има простора да се на питањима безбедности још ради као и да је то приоритетан проблем.

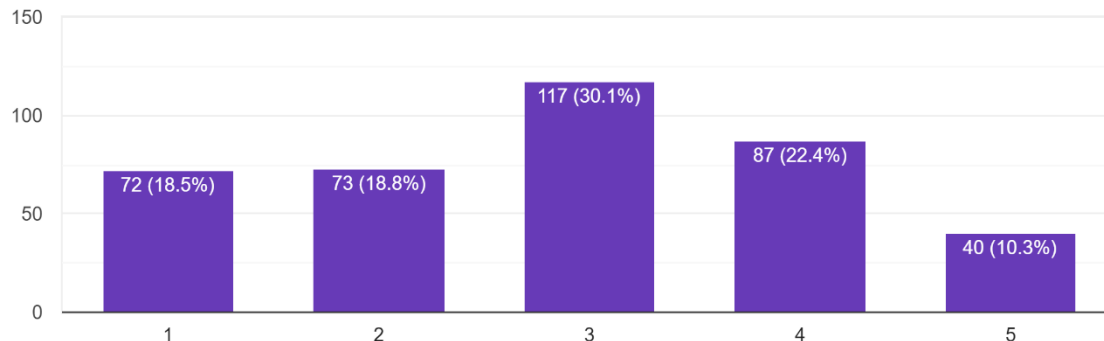
На изјаву: „Потребно је радити још да би се осећале безбедно у Крушевцу“ жене су рекле следеће:

Учеснице фокус групних дискусија сматрају да је породично насиље велики проблем. Како наводе повећан је број случајева насиља како над женама, тако и над децом и старима.

Сматрају да је потребно креирати додатне акције у том правцу и организовати едукације о превенцији насиља.

Док на изјаву: „У мом окружењу је у великој мери распрострањено насиље над женама“ оцене су следеће:

Осим тога, наводе да постоје делови града у којима се жене уопште не осећају безбедно.

- На потезу код железничке станице се не осећамо безбедно. Разлог за то је јер је то подручје где је присутна проституција и скупљају се различите групе људи, пре свега мушкараца.
- Слично је и код нове пијаце. Има доста делова града који нису осветљени.

Фокус групне дискусије и анкета са женама у Крушевцу

5.6. УЧЕШЋЕ ЖЕНА У КРУШЕВЦУ

Након спроведених избора, у децембру 2023. године конституисан је нови сазив Скупштине града Крушевца и изабрани органи Града. Од 70 одборника Скупштине града 26 су жена (37%) и 44 мушкараца (63%). Председник Скупштине је жена а заменик председника Скупштине је мушкарац, секретар и заменик секретара Скупштине су жене.

У радним телима Скупштине града је 58 мушкараца (50%) и 59 жена (50%) чиме се наставља тренд повећања броја жена и у овом сазиву је постигнута једнака заступљеност у радним телима. Мушкарци чине већину у Комисији за кадровска и административна питања, Савету за урбанизам, грађевинарство и комуналне делатности, Савету за привреду, а у Савету за заштиту животне средине је сада више жена, а у Комисији за родну равноправност и Савету за социјална питања је и овај пут више жена, док је и даље мањи број жена у Комисији за рад месних заједница, односно само једна.

У Крушевцу је мушкарац на позицији градоначелника, а заменик градоначелника је жена. За чланове Градског већа изабрано је седам мушкараца (78%) и две жене (22%), тј укупно 8 мушкараца (73%) и 3 жене (27%) са градоначелником и заменицом градоначелника

Начелник Градске управе је жена и заменик начелника је жена. На руководећим позицијама у Градској управи – начелници одељења је 10 жена и 3 мушкарца.

Што се тиче лица која бира и поставља Скупштина града - градски правобранилац је жена, као и заменик, док је заштитник грађана је мушкарац; главни урбаниста је мушкарац, а заштитник права пацијената жена. Руководилац службе интерне ревизије је мушкарац.

У надзорним одборима јавних предузећа је дошло до повећања броја жена. Изабрано је шест мушкараца и девет жена од чега је три председника женског, два мушког пола. У претходном мандату жена је била само на челу НО Јавног предузећа за урбанизам и пројектовање Крушевца, а сада су жене председници и НО ЈКП Градска топлана и ЈП Пословни центар.

У управним и надзорним одборима установа је више жена него мушкараца. У управним одборима установа је 26 мушкараца и 43 жене, што чини 38% мушкараца и 62% жена, а у надзорним 16 мушкараца и 20 жена. На челу управних одбора је четири мушкараца и девет жена, а надзорних одбора шест мушкараца и шест жена. Установама руководи шест мушкараца и осам жена.

На изборима за савете месних заједница одржаним 28. новембра 2021. године и 30. јануара 2022. године било је укупно 615 кандидата за чланове савета, 485 мушкараца и 130 жена. У савете 54 месне заједнице изабрано је 513 кандидата, 402 мушкарца и 111 жена. Заступљеност жена на нивоу савета месних заједница је 22%.

За чланове савета у 12 градских месних заједница изабрано је 58 мушкараца и 54 жене, а у сеоским 344 мушкараца и 57 жена. Заступљеност жена у градским месним

заједницама је 48 %, а у сеоским месним заједницама је 14%. За председнике Савета месних заједница изабрано је 49 мушкараца и 5 жена.

	КАНДИДАТИ	ИЗАБРАНО	ГРАДСКИ КАНДИДАТИ	ГРАДСКИ ИЗАБРАНИ	СЕОСКИ КАНДИДАТИ	СЕОСКИ ИЗАБРАНИ
МУШКАРЦИ	485	402	70	58	415	344
ЖЕНЕ	130	111	59	54	71	57
	615	513	129	112	486	401

Основни подаци

Процент бирача гласалих на изборима за одборнике скупштина општина и градова	53,3	(2020)
Процент жена одборника у скупштинама општина и градова*	40,0	(2020)

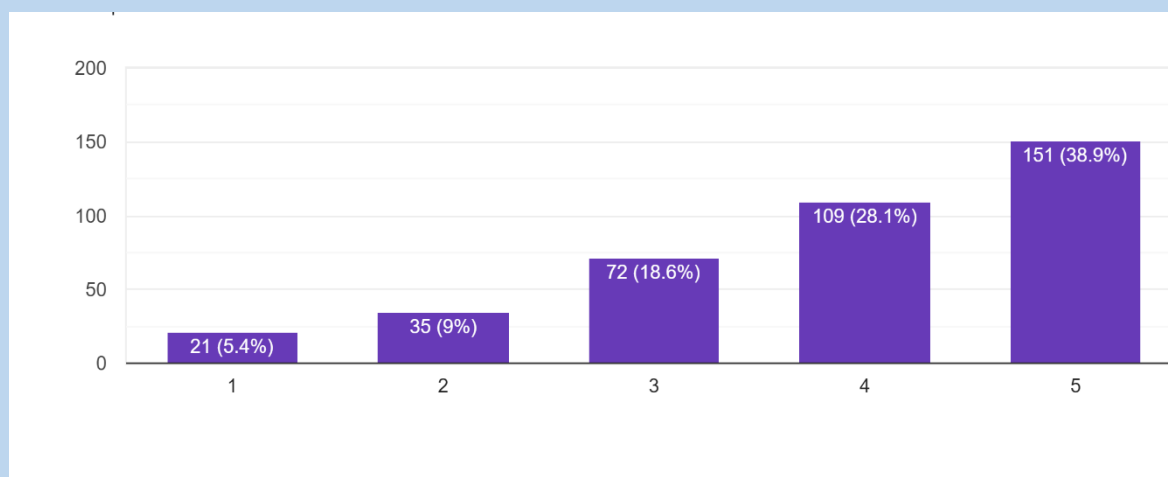
* Циљеви одрживог развоја - индикатор 5.5.1

Извор: Статистика избора, РЗС

Учешће жена

Испитанице су задовољне бројем жена на руководећим позицијама (38,9%), док је незадовољних учешћем жена 14,4%.

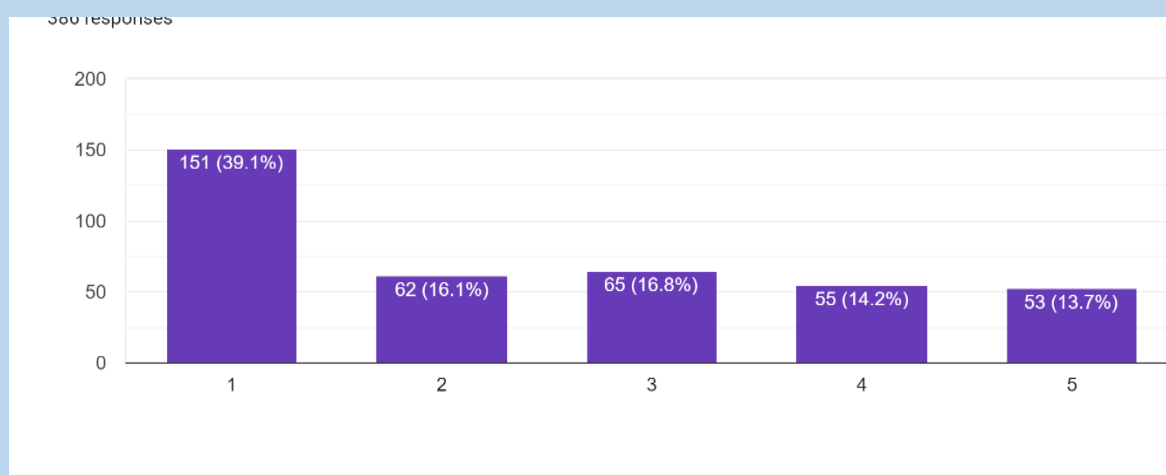
Те на изјаву: „ У Крушевцу има доста жена на руководећим позицијама“ додељују следеће оцене

Веома је мало учешће испитаница у политичком и јавном животу. Свега 13,7% испитаница су раније учествовале у неким консултативним процесима приликом креирања јавних политика. С друге стране, преко половине испитаница нема жељу да

активно учествује у процесу доношења одлука у Крушевцу, а око једне петине би желело да активније учествује.

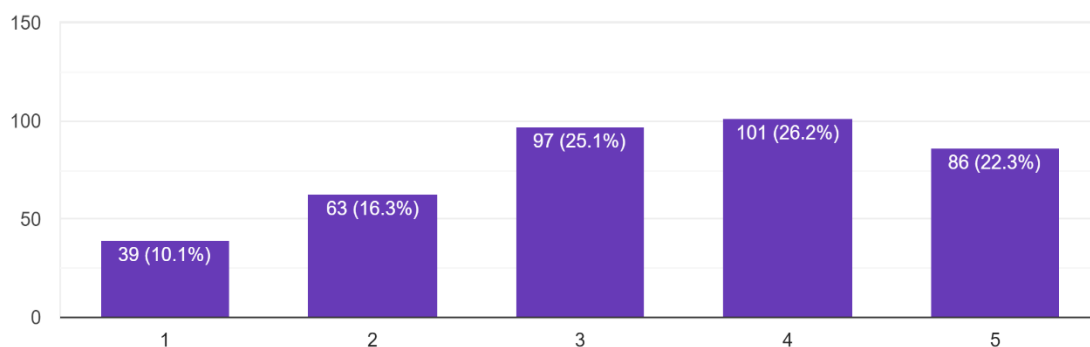
Када су питане жене о учешћу, на изјаву: „Учествовала сам некад у консултативном процесу приликом креирања неке јавне политике“

Учеснице фокус групних дискусија сматрају да жене имају довољно могућности за активно учешће у Крушевцу уколико имају мотивацију и жељу. Наводе да жене у руралним срединама немају довољно могућности и да би у тим срединама требало подстицати оснивање удружења жена које ће радити на оснаживању жена за преузимање активних улога у својим заједницама.

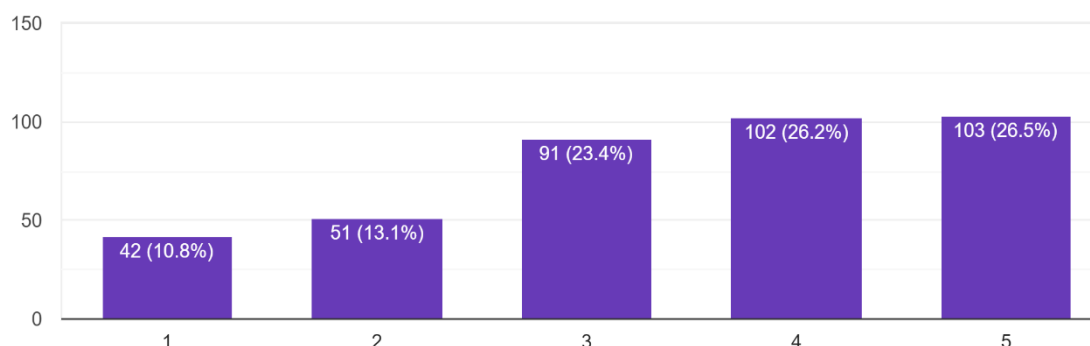
Такође, готово половина жена је у већој или мањој мери задовољна како град планира политике и у којој мери. Ако ово укрстимо са податком да жене у малој мери учествују, јасно је да можемо тврдити да постоји значајан ниво поверења у односу на градску управу.

А на изјаву: „Град Крушевац одговара на потребе грађанки и политике планира у складу са њима“, жене су рекле:

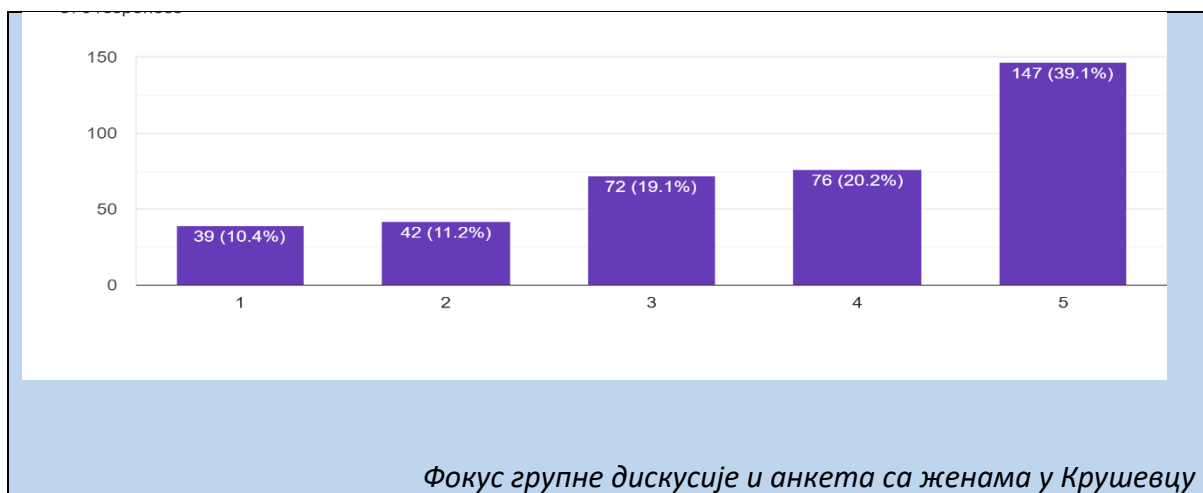
Иако није велики проценат жена које су учествовале у доношењу одлука, већина жена сматрају да је укљученост грађана довољна. То нам може бити индикатор да постоје шансе, али жене не учествују довољно и не укључују се.

Следеће оцене су дате за изјаву: „У Крушевцу је укљученост грађанки у доношење одлука на високом нивоу“:

Нешто преко 40% учесница не зна да ли у граду постоји неко тело које се бави правима жена и родном равноправношћу, те је потребно да ово тело учини своје активности као и циљеве видљивијим.

На изјаву: „ У мојој локалној самоуправи постоји тело које се бави родном равноправношћу“ следеће су рекле жене:

5.7.КУЛТУРА

Крушевац је град који има богату културну баштину и манифестације које доприносе идентитету заједнице. Иако нема биоскоп као самосталну установу културе, или приватни биоскоп, у Крушевцу биоскоп функционише у оквиру Културног центра који располаже салом која је специјализована за биоскопске пројекције. У Извештају о раду Културног центра Крушевац за 2022. годину се наводи:

„У току 2022. године у биоскопу Крушевац реализовано је укупно 78 филмова, 414 филмских пројекција, а број гледалаца је 8769. Од тога је 24 филмова за децу са 231 пројекцијом, а 3649 деце је погледало филмове.“

У 2023.години било је 401 пројекција, приказано је 86 филмова.

Позоришни репертоар Крушевачког позоришта је веома богат, у 2021. години, као и да постоји велико интересовање за представе. Подаци показују да је у 2021. години позориште посетило 33 хиљаде посетилаца позоришту.

У току 2023.године Крушевачко позориште је остварило 244 програма. Од тог је 125 представа матичне продукције, 20 гостовања ван матичне сцене, 45 гостојућих представа и 54 остала програма.

У Крушевцу постоје и установа Народни музеј Крушевац кроз који је у 2021. години прошло 14575 посетилаца. У 2023.години објекте Народног музеја Крушевац посетило је укупно 21 110 лица.

Основни подаци, 2021.

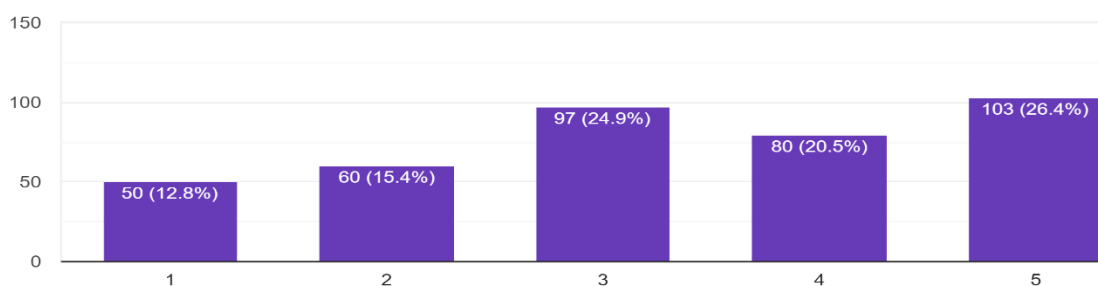
Број биоскопа	0
Број посетилаца биоскопа	0
Број музеја	2
Број посетилаца музеја	14575
Број позоришта	1
Број позоришних представа	132
Број посетилаца позоришта	33000

Извор: Завод за проучавање културног развитка

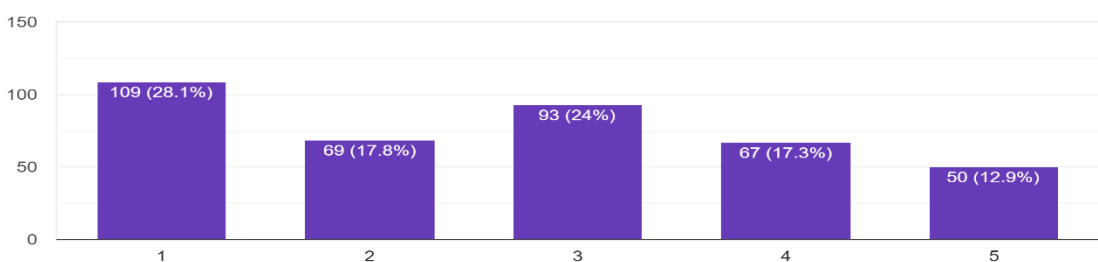
Култура

Подаци показују да скоро половине испитаница 46.5% сматра да у има довољно културних дешавања, док је једна четвртина испитаница веома задовољна културном понудом у општини.

На изјаву: „Има довољно доступних садржаја за разоноду у слободно време“ жене су сагласиле у следећој мери:

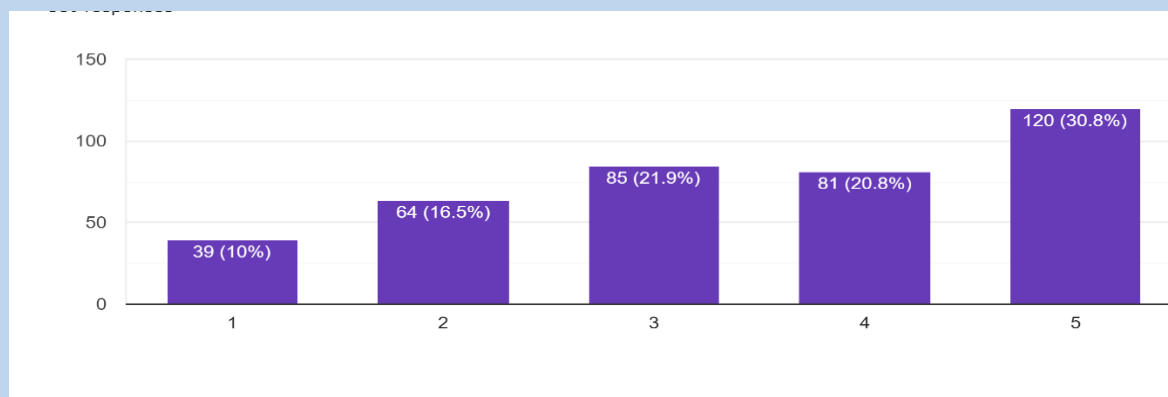
Учеснице фокус групних дискусија углавном сматрају да има довољно културних садржаја у Крушевцу, али да је велики проблем доступност културних садржаја у селима. Док су за изјаву: На селу има адекватан број културних дешавања:

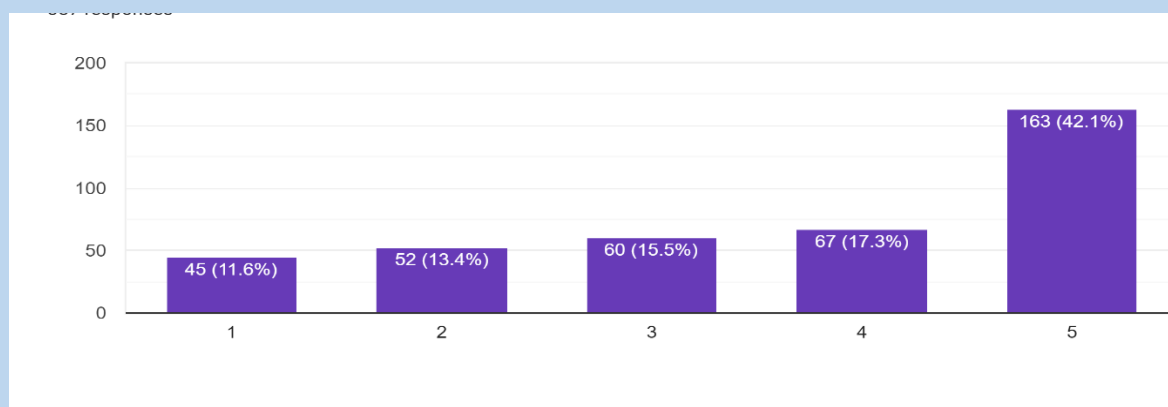
- „Жене на селу немају могућност да посећују културне манифестације јер не могу себи да приуште да за то долазе у Крушевац, а у селима нема ништа.“

Испитанице углавном сматрају да постоји довољна и адекватна понуда у програмском смислу.

На изјаву: „Крушевац нуди богат и разноврстан културни програм, прилагођен различитим генерацијама и укусима“:

Велики број испитаница преко 40% није присуствовао ниједној културној манифестацији у последњих годину дана. Следећи подаци су прикупљени на изјаву: „Присуствовала сам у последњих 12 месеци на културној манифестацији више од једном (концерт, представа, изложба, биоскоп, музеј)

Фокус групе дискусије и анкета са женама у Крушевцу

5.8. СПОРТ

Град Крушевац има богату понуду спортских активности. Свакако да је од спортова најдоминантнији фудбал, али осим њега у Крушевцу су присутни и следећи спортови: кошарка, одбојка, рукомет, тенис, стони тенис, ватерполо, шах, атлетика, гимнастика, џудо, карате, теквондо, рагби, пливање, бокс, кик бокс, бициклизам, али и аутомобилизам, мото спорт, бадминтон, аеробик, боћање, боди билдинг, бриџ, фитнес, јога, куглање, мма борилачки спорт, пеинтбол, планинарство, подводни спорт, преферанс, рафтинг, скејтбординг, скијање, снукер, спортски плес, спортски риболов, стреличарство, стрељаштво, ваздухопловни спорт, вушу кунг фу и пикадо. Осим поменутих у Крушевцу је развијен и школски спорт, као и различити спортови за особе са инвалидитетом.

Када је реч о инфраструктури за поменуте спортове највише капацитета има Спортски центар Крушевац који од расположивих објеката има гимнастичку салу Соко, халу спортова, отворене и затворене базене, атлетско-фудбалски блок. Град Крушевац поседује бицикличке стазе и траке у дужини од 6.275 км, а у наставку се налази детаљан списак спортских објеката на територији града:

Фудбал	Остали спортови
стадион Младости	Спортски центар Крушевац: • Хала спортова • Хала Соко • Затворени базени • Отворени базени • Тениски терени
стадион ФК Напредак	скејт парк у Мудраковцу
мултифункционални стадион са атлетском стазом Радомир Мићић Миче	спортска хала ВМН Крстић
стадион ФК Трајал	балон ФК Дуел Јуниорс
стадион са вештачком травом ФК Борац	тениски терени Елтех у Бивољу
мултифункционални стадион са атлетском стазом ФК Јединство	полигон за пеинтбол Спортског удружења за пеинтбол 1371 на земљишту Института за крмно биље

	трим стазе на Багдали и у Пионирском парку
	игралишта за боћање на Багдали и у насељу Пејтон
	сала Карате клуба Крушевац у насељу Нације (бивша самопослуга Бамби)
	терени за баскет Драган Милосављевић на Багдали, Бобан Петровић у Лазарици и Горан Грбовић на Тргу слободе
	мобилијари и теретане на отвореном на локацијама - Багдала, Пионирски парк, насеља Нације, Расадник, Пејтон, Владо Јурић, Трг слободе и др.
	Школске сале основних и средњих школа

На основу података приказаних у Одлуци о завршном рачуну града Крушевца за 2022. годину приметно је да је у односу на податке из 2021. године у 2022. години дошло је до повећања броја спортских организација која се финансирају од стране града као и до малог повећања броја жена у спортским активностима.

Број мушкараца и жена у клубовима 2022. и 2023. године

	м	ж	Укупан број учесника	Бр. организација са годишњим програмима
2022.	7921 -83%	1625-17%	9546	57
2023.	8143-82%	1715- 18%	9858	59

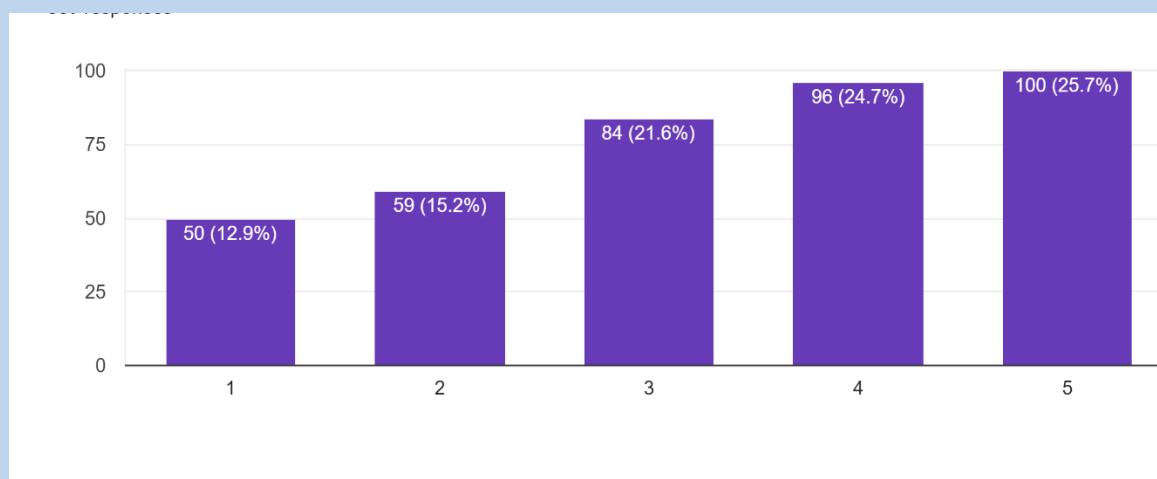
Како се наводи у поменутом документу, Спортски савез града Крушевца у сарадњи са Градском управом – Одељењем за друштвене делатности доприноси развоју и промоцији женског екипног и појединачног спорта, кроз повећање броја жена и девојчица које се баве спортом и спровођењем активности које за циљ имају популарисање спорта међу женском популацијом. Спортске организације, које су добиле средства за реализацију програма којима се остварује општи интерес у област спорта, спровеле су програме и активности које су за циљ имале и популарисање спорта међу женском популацијом, укључивање и стварање услова за бављење физичким

активностима и спортом особа са инвалидитетом, унапређење квалитета живота особа са инвалидитетом, интеграција деце и младих са посебним потребама кроз спортске активности. Сprovedен је и програм који је за циљ имао промоцију спорта међу ромском популацијом и укључивање деце ромске популације у масовна спортска такмичења, како би се подигао квалитет живота Рома и омогућило учешће на ромским спортским играма.

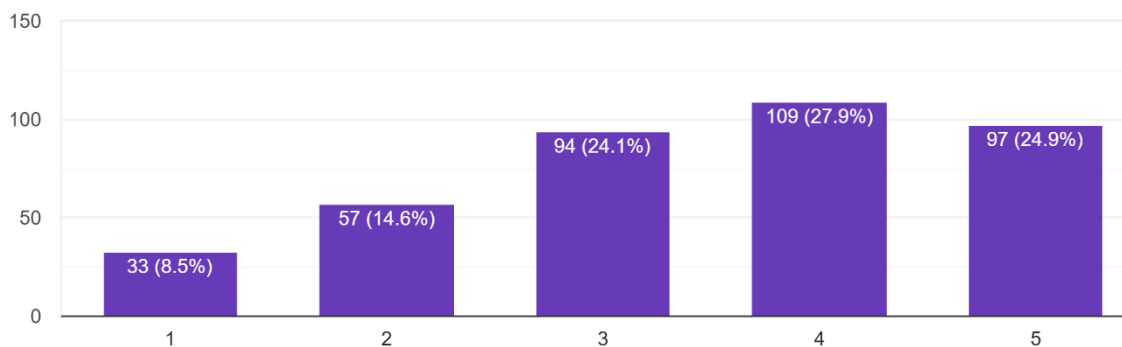
У наредном периоду треба креирати и промовисати активности које ће резултирати повећањем броја жена и девојчица које се баве спортом и рекреацијом, наставити са активностима промоције спорта у основним и средњим школама, наставити са подршком програмима који за циљ имају промоцију спорта и здравог начина живота код деце ромске популације и укључивање ромске популације у масовна спортска такмичења, наставити са подршком програмима који за циљ имају укључивање особа са инвалидитетом у спортске активности (Одлука о завршном рачуну буџета града Крушевца за 2022. годину, страна 302).

Спорт

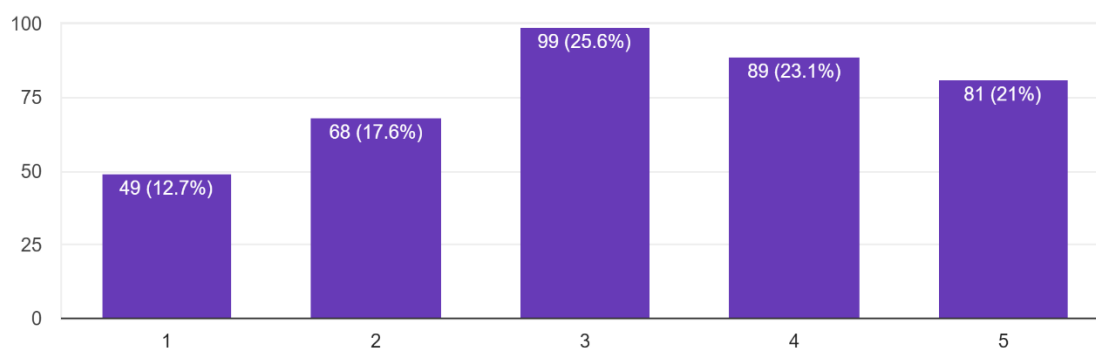
Више од половине испитаница (50,4%) сматра да има добре услове да се баве спортом. На изјаву: „Имам услове да се здраво храним и редовно вежбам“ жене следеће кажу:

Са друге стране више од 40 одсто жена сматра да би понуда спорта могла бити боља и да би се тиме девојчице могле више укључити. И на изјаву „Крушевац нуди довољно да би се жене и девојчице бавиле рекреативним спортом“ изражавају у следећој мери слагање:

Учеснице фокус групних дискусија указују на то да је важно да се обезбеде услови за бављење спортским и рекреативним активностима и на селу, а не само у граду као што је то, према њиховим речима, тренутно случај. Док о могућностима за спорт, на изјаву „Постоје женски клубови и довољно услова за женски спорт стоје следећи подаци:

На питање шта недостаје у погледу спорта, односно, бављења жена спортом и/или рекреацијом, наводе се спортски објекти (центри и базени), уређене површине и паркови са справама за вежбање, трим стазе, више бесплатних спортских садржаја за жене (фитнес, пилатес, плес, јога...), излети по стазама здравља.

Имајући у виду да велико део поменутих ствари на фокус групама већ постоји у граду, закључује се да је важно информисати грађане/ке о доступним садржајима и наставити активну кампању са циљем промовисања активности које ће резултирати повећањем броја жена и девојчица које се баве спортом и рекреацијом.

Фокус групне дискусије и анкета са женама у Крушевцу

6. СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ И АКТИВНОСТИ

Анализа стања родне равноправности у Крушевцу показује да постоје одређени проблеми и изазови, односно, могућности за побољшање, као и да је Град Крушевац решен да се посвети овим изазовима и да омогући побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности.

На основу резултата анализе тренутног стања, а имајући у виду да је **општи циљ овог документа побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности**, дефинисани су посебни стратешки циљеви и активности које ће у периоду важења акционог плана допринети остварењу постављених циљева. Посебни стратешки циљеви односе се на увођење родне перспективе у све локалне политике, мере и активности финансиране из буџета; спровођење политике једнаких могућности и смањивање постојећих неједнакости; унапређење квалитета живота у граду, кроз унапређење услуга социјалне заштите; побољшање доступности и квалитета здравствене заштите; подршку запошљавању и samozapoшљавању жена; унапређење безбедности свих грађана и смањивање насиља према женама.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ

1. Интеграција родне перспективе у све локалне политике, мере и активности финансиране из буџета града Крушевца;
2. Побољшање економског и социјалног положаја жена и смањење постојећих неједнакости између жена и мушкараца у (само)запошљавању, економским мерама и подстицајима, као и унапређење квалитета и доступности здравствене заштите;
3. Унапређење безбедности свих грађана, а посебно жена у заједници;
4. Унапређење квалитета живота, а посебно унапређење квалитета живота жена, укључујући жене из вишеструко дискриминисаних група.

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1. Увођење родне перспективе у све локалне политике, мере и активности финансиране из буџета

Мере	Активности	Индикатори	Очекивани резултати	Носиоци активности	Остали актери	Рок	Потребни ресурси
Унапређење родне статистике	Усвајање одлуке о родној статистици/евиденцијам а по полу и старосном добу у складу са Законом о родној равноправности	Усвојена одлука Број доступних података	Доступни сви подаци разврстани по полу и старосном добу	ЈЛС, Комисија за РР, лице задужено за РР		2024	Буџет
	Информисање свих локалних институција, установа и ЈП о вођењу родне статистике/евиденције по полу и старосном добу	Број органа, институција, установа и предузећа који воде родну статистику и евиденције по полу и старосном добу	Доступни сви подаци разврстани по полу и старосном добу	ЈЛС, Комисија за РР	Директори установа, институција и ЈП	2024	Буџет
	Информисање свих локалних институција, установа и ЈП о обавезама из Закона о родној равноправности и активностима из ЛАП-а	Број информисаних органа, институција, установа и предузећа Број обука	Установе и предузеће испуњавају обавезе из ЗРР и активно учествују у реализацији активности ЛАП-а	ЈЛС, Комисија за РР, Савет за рр	Директори установа, институција и ЈП	2024	Буџет

Увођење родне перспективе у рад ЈЛС	Израда плана управљања ризицима од повреде родне равноправности	Израђен план	ЈЛС испуњава обавезе из ЗРР и адекватно управља ризицима од повреде родне равноправност и	ЈЛС Комисија за РР, лице задужено за РР, Савет за родну равноправност		2024	
	Укључивање родне перспективе у сва стратешка документа, акционе планове и друге документе града.	Број стратешких докумената, акционих планова и других докумената у које је укључена родна перспектива	ЈЛС боље одговара на потребе свих грађана и грађанки	ЈЛС (сви запослени), Комисија за РР, лице задужено за РР, руководиоц и одељења	Установе и ЈП, ОЦД	Од 2024. Континуирано	Буџет Г.О.
	Постављање услова/критеријума укључивања родне перспективе у све конкурсе које финансира град	Број конкурса у којима је услов/критеријум укључивање родне перспективе	ЈЛС боље одговара на потребе свих грађана и грађанки	Управа Г.У. (сви запослени), Комисија за РР, лице задужено за РР, руководиоц и свих одељења, одељења за буџет и финансије,		Од 2024. континуирано	Буџет, донаторска средства

				одељења за пројекте			
Подизање капацитета запослених у градској управи	Едукација на тему родне равноправности и увођења родне перспективе за запослене у градској управи, са акцентом на нарочито осетљиве категорије	Број организованих обука годишње Број запослених који су похађали обуке, по полу Проценат запослених који су повећали ниво знања, по полу	Подигнути су капацитети запослених у граду за бављење питањима родне равноправност и увођења родне перспективе у рад Г.У.	Комисија за РР, лице задужено за РР, сви запослени у градској управи	Координационо тело за родну равноправност (КТРР) СКГО ОЦД	Од 2024 континуирано	Буџет, донаторска средства
	Едукација запослених о дискриминацији на раду, сексуалном узнемиравању и мобингу	Број организованих обука годишње Број запослених који су похађали обуке, по полу	Подигнути капацитети запослених у Г.У. о дискриминацији на раду, сексуалном	Комисија за РР, лице задужено за РР, сви запослени у Г.У.	Координационо тело за родну равноправност (КТРР)	Од 2024. континуирано	Буџет, донаторска средства

		Проценат запослених који су повећали ниво знања, по полу	узнемиравању и мобингу		Повереник за заштиту равноправности (ПЗР) СКГО ОЦД		
Оснаживање локалних механизма за родну равноправност	Обуке за чланове Комисије за родну равноправност и лице задужено за родну равноправност	Број обука годишње Број чланова комисије који су похађали обуке, по полу Проценат чланова комисије који су повећали ниво знања, по полу	Чланови Комисије за родну равноправност и лице задужено за родну равноправност, Чланови Савета за родну равноправност м повећали ниво компетенција за питања у вези са родном равноправношћу	Комисија за родну равноправност Лице задужено за родну равноправност	Координационо тело за родну равноправност (КТРП) Повереник за заштиту равноправности (ПЗР) СКГО ОЦД	Од 2024. континуирано	Буџет, донаторска средства

Успостављање кординације свих актера у ЈЛС задужених за родну равноправност	Број институција, установа и ЈП Број одржаних састанака годишње	Успостављена сарадња свих актера у ЈЛС задужених за родну равноправност доприноси ефикасности мера и активности које се спроводе на тему родне равноправности	Комисија за родну равноправност Лице задужено за родну равноправност Савет за родну равноправност	Лица задужена за родну равноправност у институцијама, установама и ЈП	Од 2024. Континуирано	
Извештавање о резултатима имплементације ЛАП-а за РР	Одржана седница Већа на којој се дискутује о примени ЛАП-а за РР Одржана седница Скупштине на којој се дискутује о примени ЛАП-а за РР	Председница ГУ, Веће и одборници информисани о резултатима примене ЛАП-а за РР	Комисија за родну равноправност Савет за родну равноправност	Органи ГО, Савет за родну равноправност, служба за информисање и протокол	Од 2024. континуирано	

		Годишњи извештај доступан					
		Проценат остварености планираних активности					
	Женска одборничка мрежа и Савет за родну равноправност доприносе промоцији и спровођењу активности ЛАП-а за РР	Број састанака женске одборничке мреже посвећен спровођењу ЛАП-а за РР, годишње Број предлога упућен Већу и/или Скупштини града Крушевца, годишње	Женска одборничка мрежа и Савет за родну равноправност имају активну улогу у промоцији родне равноправности и дају допринос ефикасном спровођењу ЛАП-а за РР	Женска одборничка мрежа, Савет за родну равноправност	Комисија за родну равноправност, лице задужено за родну равноправност	Од 2025. континуирано	Буџет
Промоција родне равноправности и ЛАП-а за РР	Медијско представљање Крушевца као града који придаје велики значај родној равноправности	Број медијских написа Број медија	Град Крушевац има активно улогу у подизању свести о важности	Г.У. градоначелница Крушевца, Комисија за родну	Медији ОЦД	Од 2022. континуирано	Буџет Г.О., донаторска средства

			родне равноправност и у свим сферама друштва	равноправн ост, служба за информиса ње и протокол Савет за родну равноправн ост			
	Промоција ЛАП-а за РР, планираних активности и постигнутих резултата у области родне равноправности (онлајн и уживо)	Број прилога/објава на интернету (друштвене мреже, сајт града) Број одржаних промотивних догађаја, годишње Број присутних, по полу	Промењен начин на који се родна равноправност доживљава у Крушевцу, а грађани и грађанке боље информисани о резултатима примене ЛАП- а за РР	Комисија за родну равноправн ост, служба за информиса ње и протокол Савет за родну равноправн ост	МЗ Установе , институц ије ОЦД Медији	Од 2024. контини уирано	Буџет

Инфо сесије у месним заједницама о активностима које доприносе унапређењу родне равноправности	Број инфо сесија у МЗ Број присутних, по полу	Грађани и грађанке боље информисани о активностима на унапређењу родне равноправности	Комисија за родну равноправност Савет за родну равноправност	МЗ ОЦД Медији Служба за информисање и протокол	Од 2023. континуирано	Буџет
Учешће Крушевца у националним, регионалним и међународним иницијативама у вези са промовисањем и применом Европске повеље о родној равноправности на локалном нивоу и достигнутим резултатима	Број регионалних иницијатива годишње Број националних иницијатива годишње Број медијских прилога	Крушевац даје активан допринос примени и промоцији Европске повеље о родној равноправности и на локалном нивоу	Градonaчелник Крушевца Комисија за родну равноправност, служба за информисање и протокол Савет за родну равноправност	СКГО ОЦД Медији	Од 2023. континуирано	

ПОСЕБНИ ЦИЉ 2.Побољшање економског и социјалног положаја жена и смањивање постојећих неједнакости између жена и мушкараца у (само)запошљавању, економским мерама и подстицајима, као и унапређење квалитета и доступности здравствене заштите;

Мере	Активности	Индикатори	Очекивани резултати	Носиоци активности	Остали актери	Рок	Потребни ресурси
Смањење неједнакости у (само)запошљавању, економским мерама и подстицајима	Испитивање потреба жена у вези са додатним обукама и образовањем у циљу (само)запошљавања	Урађена анализа	Г.У. информисана о потребама жена	Комисија за родну равноправност Савет за родну равноправност Локални савет за запошљавање АРРРО Крушевац,	ОЦД СКГО Експерти НСЗ	2023	Буџет Г.О., донаторска средства
	Организовање обука намењених женама, у односу на резултате испитивања потреба	Број обука Број полазница обука	Жене са територије Г.О. имају више знања и вештина за (само)запошљавање	Г.У. АРРРО Крушевац НСЗ, Регионална привредна комора Крушевац.	ОЦД Средње школе Регионална привредна комора Крушевац	Од 2024. континуирано	Буџет Г.О., донаторска средства

Обезбедити средства за финансирање програма намењених економском оснаживању жена, посебно жена из вишеструко маргинализованих група	Износ обезбеђених средстава годишње Број жена које су добиле средства Удео жена из вишеструко маргинализованих група у укупном броју жена које су добиле средства	Жене са територије Г.У., укључујући и жене из вишеструко маргинализованих група имају повећане шансе за економску независност	Г.У., Комисија за родну равноправност, одељења за буџет и финансије, Савет за родну равноправност Канцеларија за младе АРРРО Крушевац	ОЦД	Од 2025. континуирано	Буџет Гдонаторска средства
Организовање основних информатичких обука	Број доступних обука годишње Број полазника, по полу	Младе жене и мушкарци са територије Г.У. имају побољшане информатичке вештине	Г.У., Комисија за родну равноправност, Канцеларија за младе Савет за родну равноправност АРРРО Крушевац НСЗ	ОЦД МЗ	Од 2024. континуирано	Буџет, донаторска средства

	Информисање о могућностима преквалификације и доквалификације	Број догађаја годишње Број учесника, по полу Удео учесника из вишеструко маргинализованих група у укупном броју учесника, по полу	Грађани и грађанке боље информисани о могућностима преквалификације и доквалификације, у циљу побољшања свог положаја	Г.У., Комисија за родну равноправност Савет за родну равноправност НСЗ	ОЦД Школе МЗ	Од 2024. континуирано	Буџет Г.О.
	Информисање жена, посебно жена из вишеструко маргинализованих група о могућностима покретања сопственог бизниса	Број догађаја („отворена врата“ за жене) које је организовала Канцеларија за привреднике Број жена које су информисане Удео жена из вишеструко маргинализованих група у	Грађанкама обезбеђено информисање и подршка о могућностима покретања сопственог бизниса	Г.У. Савет за родну равноправност НСЗ ЦСР Комисија за родну равноправност АРРРО Крушевац	Канцеларија за младе Бизнис инкубатор Крушевац Регионална привредна комора Крушевац	Од 2024. континуирано	Буџет

	укупном броју жена					
Подршка удруживању жена и започињању сопственог бизниса	Број организованих обука годишње Број новоформираних привредних друштава/предузетница годишње	Већа заступљеност предузетница у привредном животу	Г.У., Комисија за родну равноправност Савет за родну равноправност АРРРО Крушевац Регионална привредна комора Крушевац НСЗ	НСЗ ОЦД	Од 2023. континуирано	Буџет, донаторска средства
Промоција женског предузетништва	Број догађаја годишње Број предузетница које учествују	Већа присутност предузетница и женског предузетништва у Г.У. и	Г.У., Комисија за родну равноправност, Клуб привредника,	Привредна комора Медији Струковна удружења	Од 2023. континуирано	Буџет Г.О., донаторска средства

	Број учесника догађаја, по полу Број медијских прилога	њихова већа видљивост	АРРРО Крушевац Регионална привредна комора Крушевац	Школе Медији		
Расписивање јавних позива за жене носиоце пољопривредних газдинства за увођење нових технологија у пољопривредну производњу (органска производња, пластеници, цвећарство)	Број расписаних конкурса Број пријављених жена носилаца пољопривредних газдинстава по конкурс Просечна висина одобрених средстава	Унапређење економског положаја жена носилаца пољопривредних газдинстава	Г.У., Одељење за инвестиције и заштиту животне средине и Комисија за подстицање развоја пољопривредне АРРРО Крушевац НСЗ	Комисија за родну равноправност Ресорна министарства (бригу о селу, пољопривреди)	Од 2024. континуирано	Буџет, донаторска средства

	Испитивање потреба жена на селу о потребној подршци и неопходним подстицајима за останак на селу	Урађена анализа	Г.У. информисана о потребама жена на селу	Г.У., Комисија за родну равноправност, Одељење за инвестиције, привреду и заштиту животне средине Савет за родну равноправност Комисија за подстицање развоја пољопривред е АРРРО Крушевац НСЗ	КТРР ОЦД СИПРУ Експерти Ресорна министарства	2025	Буџет Г.О., донаторска средства
	Креирање посебних програма/мера који одговарају потребама живота на селу	Број креираних посебних мера/програма	Г.У. боље одговара на потребе жена на селу	Г.У., Комисија за родну равноправност, Комисија за подстицање развоја	ОЦД НСЗ Ресорна министарства	Од 2024. континуирано	Буџет Г.У., донаторска средства

				пољопривред е Савет за родну равноправнос т АРРРО Крушевац			
	Развој постојећих и увођење нових услуга социјалне заштите у складу са потребама.	Број нових услуга Број корисника нових услуга, по полу Задовољство корисника постојећих и нових услуга по полу	Побољшана доступност социјалне заштите грађана и грађанки.	Центар за социјални рад, одељење за друштвене делатности, Савет за родну равноправнос т	Центар за особе са инвалиди тетом, Герентоло шки центар, ОЦД	Од 2024.год ине континуи рано	Буџет, донаторск а средства
Унапређење квалитета и доступности здравствене заштите	Информисање о доступној здравственој заштити, посебно жена из вишеструко	Број догађаја годишње Број учесника догађаја, по полу	Грађани и грађанке боље информисани о доступној здравственој заштити	Г.У., Комисија за родну равноправнос т Савет за родну равноправнос т	ОЦД	Од 2024. континуи рано	Буџет, донаторска средства

	маргинализован их група	Удео жена из вишеструко маргинализова них група у укупном броју учесника		Савет за здравље Дом здравља Саветовалишт е за младе МЗ			
	Подизање свести жена и мушкараца о важности превентивних прегледа и очувања опшег и репродуктивног здравља (карцином дојке, карцином грлића материце, превенција – вакцинација)	Број трибина/догађ аја Број медијских прилога Израђени промо материјали Број учесника, по полу	Подигнута свест грађана и грађанки о важности превентивних прегледа и очувања опшег и репродуктивн ог здравља	Г.У., Комисија за родну равноправнос т Савет за родну равноправнос т Савет за здравље Дом здравља Саветовалишт е за младе МЗ	ОЦД Медији Школе и предшкол ске установе	Од 2025. континуи рано	Буџет Г.У., донаторска средства
	Информисање дечака и девојчица о сексуалном и репродуктивном здрављу и заштити, о	Број трибина/догађ аја Израђени промо материјали	Подигнут степен информисано сти дечака и девојчица о сексуалном и репродуктивн ом здрављу и	Г.У., Комисија за родну равноправнос т Савет за родну равноправнос т	Основне школе Средње школе ОЦД	Од 2023. континуи рано	Буџет., донаторска средства

	ризицима и болестима	Број учесника, по полу и узрасту	заштити, о ризицима и болестима	Саветовалишт е за младе Дом здравља МЗ Канцеларија за младе			
	Организовање превентивних здравствених прегледа у насељеним местима	Број догађаја годишње Број урађених превентивних прегледа, по полу Удео особа из вишеструко маргинализованих друштвених група у укупном броју урађених превентивних прегледа, по полу	Унапређен приступ здравственој заштити грађана и грађанки у насељеним местима	Дом здравља Савет за здравље Г.У., Комисија за родну равноправност Савет за родну равноправност	МЗ ОЦД Медији	Од 2025. континуирано	Буџет Г.У
	Промоција здравих животних	Број догађаја годишње	Подизање свести грађана и	Г.У., Комисија за родну	МЗ ОЦД	Од 2025. континуирано	Буџет, донаторска средства

	стилова (исхрана, редовни лекарски прегледи, спорт и рекреација)	Број учесника, по полу Број медијских прилога	грађанки о важности здравих животних стилова	равноправнос т, Савет за родну равноправнос т Дом здравља Савет за здравље Спортски савез	Спортских лубови/са вези Медији		
--	---	--	--	--	--	--	--

ПОСЕБНИ ЦИЉ 3. Унапређење безбедности свих грађана, а посебно жена у заједници

Мере	Активности	Индикатори	Очекивани резултати	Носиоци активности	Остали актери	Рок	Потребни ресурси
Унапређење безбедности у заједници	Умрежавање свих актера у локалној заједници који се баве питањима безбедности и родне равноправности, насиља над женама	Број актера Број одржаних састанака годишње	Безбедност у Г.У. је један од приоритета	Г.У., Комисија за родну равноправност, Савет за безбедност Савет за родну равноправност	ПУ/ПС Канцеларија за младе Локални штаб за ванредне ситуације ОЦД	2024	Буџет
	Испитивање ставова грађана и грађанки о безбедности	Урађена анализа о безбедности	Г.У информисана о безбедносним проблемима грађана и грађанки	Г.У., Комисија за родну равноправност, Савет за родну равноправност Савет за безбедност	ОЦД Експерти	2025	Буџет, донаторска средства

Израда плана за побољшање безбедности у у односу на резултате испитивања ставова	Израђен план за побољшање безбедности у Крушевцу	Г.У. боље одговара на безбедносне проблеме грађана и грађанки	Г.У., Комисија за родну равноправност, Савет за безбедност Савет за родну равноправност	Установе, институције, ЈП ОЦД	2025	Буџет
Промоција резултата истраживања о безбедности жена на раду	Број догађаја Број учесника, по полу Број предлога за побољшање безбедности жена на раду	Г.У. боље одговара на безбедносне проблеме жена на раду	Г.У., Комисија за родну равноправност Савет за родну равноправност	Савет за безбедност Установе, институције, ЈП ОЦД	2026	Буџет, донаторска средства
Испитивање потреба за обезбеђивањем услуга за жртве насиља	Урађена анализа испитивања потреба	Г.У. боље информисана о потребама жртава насиља и боље планира мере	Г.У., Комисија за родну равноправност, ЦСР Савет за родну равноправност	ОЦД Група за координацију и сарадњу Савет за безбедност Експерти	2024	Буџет., донаторска средства

	Израда плана за обезбеђивање услуга за жртве насиља, у односу на резултате испитивања потреба	Израђен план за обезбеђивање услуга за жртве насиља У план за обезбеђивање услуга укључене потребе жртава из вишеструко дискриминисаних група	Г.У. боље одговара на потребе жртава насиља	Г.У., Комисија за родну равноправност, Савет за безбедност, ЦСР Савет за родну равноправност	ОЦД Група за координацију и сарадњу	2025	Буџет
Превенција насиља, посебно насиља према женама и девојчицама	Организовање радионица са младима у циљу подизања свести о родно заснованом насиљу и безбедности	Број одржаних радионица годишње Број младих учесника, по полу	Младе жене и мушкарци имају повећану информисаност о родно заснованом насиљу	Г.У., Комисија за родну равноправност, Савет за безбедност, Канцеларија за младе Савет за родну равноправност	ОЦД ПУ/ПС Основне и средње школе МЗ	Од 2024. континуирано	Буџет, донаторска средства
	Информисање грађана о родно заснованом насиљу и	Број одржаних састанака	Грађани и грађанке имају повећану	Г.У., Комисија за родну равноправност	ОЦД ПУ/ПС	Од 2024. континуирано	Буџет, донаторска средства

	могућностима заштите, посебно у сеоским срединама	Број учесника, по полу Број МЗ	информисано ст о родно заснованом насиљу и могућностим а заштите	т, Савет за безбедност Савет за родну равноправнос т	МЗ		
	Изградња капацитета локалних актера који се баве питањима родно заснованог насиља	Број одржаних обука годишње Број учесника, по полу Број институција/ус танова чији представници учествују на обукама	Локални актери имају повећане капацитете за бављење питањима родно заснованог насиља	Г.У., Комисија за родну равноправнос т, Савет за безбедност, Савет за родну равноправнос т ЦСР	КТРР ОЦД Група за координа цију и сарадњу НСЗ Експерти	Од 2023. континуи рано	Буџет Г.О., донаторска средства

ПОСЕБНИ ЦИЉ 4. Унапређење квалитета живота у Крушевцу , а посебно унапређење квалитета живота жена, укључујући жене из вишеструко дискриминисаних група

Мере	Активности	Индикатори	Очекивани резултати	Носиоци активности	Остали актери	Рок	Потребни ресурси
Повећање доступности културних садржаја	Установе културе креирају планове и програме у складу са потребама жена.	Број културних програма, годишње Број жена које учествују у реализацији културних дешавања	Повећано учешће жена у креирању, и реализацији јавних културних дешавања	Г.У., Одељење за друштвене делатности, установе културе	Комисија за родну равноправност	Од 2024. континуирано	Буџет
	Повећање броја културних садржаја у насељеним местима	Број културних дешавања у насељеним местима Број посетилаца, по полу	Повећано задовољство жена и мушкараца културном понудом града	Г.У., одељење за друштвене делатности, установе културе	Комисија за родну равноправност МЗ Медији	Од 2025. континуирано	Буџет, донаторска средства
	Повећање културних садржаја којима се промовише женски	Број културних дешавања којима се промовише женски	Грађани упознати са женским доприносом у култури и женским	Г.У., одељење за друштвене делатности, установе културе	Комисија за родну равноправност ОЦД	Од 2025. континуирано	Буџет, донаторска средства

	допринос у култури	допринос у култури Број посетилаца, по полу	стваралаштво м		Медији		
Повећање доступности спортских активности и садржаја	Промоција важности спорта за девојчице	Број организованих догађаја Број учесника догађаја, по полу Број медијских прилога	Подигнута свест грађана и грађанки о важности бављења девојчица спортом	Г.У., Комисија за родну равноправнос т, одељење за друштвене делатности Савет за родну равноправнос т Спортски савез	Спортски клубови ОЦД Медији Ресорно министар ство	Од 2024. континуи рано	Буџет Г.О.
	Организовање спортских активности за девојчице у основним школама	Број основних школа Број спортова Број девојчица које учествују у спортским активностима	Повећано разумевање девојчица о важности спорта што резултира повећаном спортском активношћу девојчица	Г.У., Комисија за родну равноправнос т, одељење за друштвене делатности Савет за родну равноправнос т	Спортски савез Спортски клубови Основне школе Ресорно министар ство	Од 2025. континуи рано	Буџет., донаторска средства

				градски секретаријат		
Организовање спортских активности за девојчице у средњим школама	Број средњих школа Број спортова Број девојчица које учествују у спортским активностима	Повећана спортска активност девојчица, повећано разумевање девојчица о важности спорта	Г.У., Комисија за родну равноправност, одељење за друштвене делатности Савет за родну равноправност	Спортски савез Спортски клубови Средње школе Ресорно министарство	Од 2025. континуирано	Буџет, донаторска средства
Промоција спортских и рекреативних активности за особе са инвалидитетом, посебно девојчице и жене са инвалидитетом	Број организованих догађаја Удео учесника са инвалидитетом у укупном броју учесника Број учесника са	Подигнута свест грађана и грађанки о важности бављења спортом за особе са инвалидитетом	Г.У., Комисија за родну равноправност, одељење за друштвене делатности Савет за родну равноправност	Спортски савез Спортски клубови ОЦД Медији	Од 2025. континуирано	Буџет Г.У.

	инвалидитетом , по полу Број медијских прилога		Служба за протокол и информисање	Ресорно министар ство и		
Промоција рекреације и рекреативног бављења спортом, посебно за вишеструко маргинализован е групе жена и девојчице	Број организованих догађаја Број учесника догађаја, по полу Број медијских прилога	Подигнута свест грађана и грађанки о важности рекреације и рекреативног бављења спортом	Г.У, Комисија за родну равноправнос т, одељење за друштвене делатности Служба за протокол и информисање Савет за родну равноправнос т	Спортски савез Спортски клубови ОЦД Медији МЗ Ресорно министар ство	Од 2024. континуи рано	Буџет
Равномерна расподела средстава мушким и женским спортским удужењима	Висина средстава намењена спортским клубовима и спортским удужењима Удео средстава додељен	Повећање могућности за бављење женским спортом	Г.У., Комисија за родну равноправнос т, одељење за друштвене делатности Савет за родну равноправнос т		Од 2024. континуи рано	Буџет

	женским спортским клубовима и спортским удужењима					
Организовање женских спортских и рекреативних догађаја	Број догађаја годишње Број учесница догађаја	Популаризац ија бављења спортом и рекреацијом за жене	Г.У., одељење за спорт, одељење за буџет и финансије Спортски савез	Комисија за родну равнопра вност Спортски клубови ОЦД Медији МЗ Ресорно министар ство	Од 2024. континуи рано	Буџет донаторска средства

7. СПРОВОЂЕЊЕ И ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ЛАП-а

Праћење и извештавање о примени локалног акционог плана за родну равноправност у ЈЛС једна је од веома важних активности која омогућује да се континуирано и систематски прати предузимање мера и активности за унапређивање родне равноправности у ЈЛС. Спровођење и праћење ЛАП за РР града Крушевца према закону је одговорност је Савета за родну равноправност као и лица за родну равноправност.

Носиоци активности су локална управа и локалне институције (директни и индиректни буџетски корисници), као и локална удружења грађана и друге организације, у сарадњи и партнерству са локалном самоуправом.

За праћење реализације активности дефинисаних ЛАП-ом, осим носилаца активности, надлежна је Комисија за родну равноправност. Комисија је уједно надлежна и за праћење остварености циљева ЛАП-а, на основу дефинисаних индикатора и за координацију других носилаца активности и сарадњу локалне управе са другим институцијама и организацијама.

Динамику ових активности треба повезати са динамиком активности које ЈЛС имају у вези са праћењем и извештавањем о реализацији Стратегије за родну равноправност и Акционог плана за њено спровођење. Усклађивање ових активности доприноси рационализацији и ефикаснијем раду на овим пословима.

Праћење и извештавање о примени локалног акционог плана за родну равноправност укључује:

- Садржај годишњег извештаја²¹ у који се уносе:
 1. Оцена стања родне равноправности у области за коју је орган ЈЛС надлежан и одговоран за спровођење активности предвиђених локалним акционим планом.
 2. Резултати остварених активности који се исказују коришћењем индикатора (показатеља) који укључују почетну вредност и циљану вредност.²²
 3. Подаци о износу финансијских средстава утрошених за реализацију планираних активности.
 4. Препоруке за унапређење родне равноправности у области за коју је орган јавне власти у ЈЛС надлежан и одговоран за спровођење активности предвиђених локалним акционим планом.

Обавезу органа јавне власти у ЈЛС који је, у области за коју је надлежан, одговоран за реализацију мера и активности предвиђених локалним акционим планом за родну равноправност да припрема годишњи извештај о примени мера и реализованим активностима у току једне календарске године.

²¹ Члан 66. ставови 1, 2. и 3. Закона о родној равноправности.

²² Члан 66. ставови 1, 2. и 3. Закона о родној равноправности.

Припрема извештаја је обавеза лица задужених за родну равноправност која прате спровођење политика и мера за унапређивање родне равноправности из делокруга органа у којем су запослена.

— Обавезе Савета за родну равноправност и Комисије за родну равноправност у ЈЛС везане су за праћење и извештавање о примени локалног акционог плана за родну равноправност.

Извештај се доставља до краја текуће године Савету за родну равноправност у ЈЛС.

Савет за родну равноправност обједињује достављене извештаје и припрема годишњи извештај о реализацији локалног акционог плана за родну равноправност до 15. јануара текуће године.

Обједињен годишњи извештај Савета за родну равноправност доставља Комисији за родну равноправност која разматра извештај и упућује га Скупштини ЈЛС и ради информисања.

— Публиковање годишњег извештаја о спровођењу активности предвиђених локалним акционим планом за родну равноправност. Обједињени извештај објављује се на одговарајућој интернет страници ЈЛС или у службеном гласилу ЈЛС како би био доступан и широј јавности.

Поред тога, Град Крушевац биће партнер у свим активностима које се спроводе и финансирају донаторским средствима и ставити на располагање своје ресурсе у циљу спровођења активности. Активности планиране ЛАП-ом подразумевају једнаке могућности за учешће припадника и припадница вишеструко маргинализованих група и тамо где то није посебно наглашено, односно, ЛАП се спроводи уз поштовање родне равноправности, забране дискриминације и једнаких могућности.